

શ્રી
અરેખીચન નાઈટસ

ઈઆતે

હજાર અને એક શત

સુ હર બીજ સાથે

ભાગ ૧૭

કુખર્ષિ :

કુખર્ષિ અને અન્ય ગ્રંથો

સ્વરૂપે
(૧૦૮)

તારે દીનારઝાદીએ ખીજે દીને ધારા મુજ
વખત થયેલા જોયો ત્યારે પેલા માછીની
વારતા વધુ સાંભલવાને ખાદેશ જાણારી અને
મુલતાંન પાણી તોણીની મરજીના હોવાથી શેહગઝન-
ડીએ તે નીચે મુજબ કહી :—

જહીક અઢારશો વરસ અગાઉ હજરત પેગંમખ
૨ મુલેમાંન થઈ ગયાછે, અને હવે જમાનો
આખર થવા આવ્યોછે. વાર ત્યારે મને તાહારો
ખીનાં જાહેર કર કે તું ને શી રવેશો બંધ કરવા
માં આવ્યો હતો.'

“ નેમાંથી એક ધવિંગાંની લાય જણાઈ.” (મફે ૩૮)

ફૂખ, જ્યારે તે માછીનાં કાંનપર તે છ-
મુજબ શપ્તુન પડ્યા ત્યારે હીમત
ઝવા લાગો :— ‘ઓ મગરર છન
હ્યો તેનો અરથ શું છે? આજ ન-

દારા ધુરી છને તે માછી તરફ ફરી જોયું,
અને બોલ્યો, ‘તાહારે મહને માન સાથ બોલાવ-
યું જોઈએ; અને મને મગરર કેહેવાપરથી બેશક
તું કોઈ શુમાની મને નજર આવેછે.’ માછી-

એ એ ઉપરથી જાણાવ્યું 'વાર' ચીચા સાહેબ, હવેથી તમોને માન પુરવીક રીતે બોલીસ, સખ-ખ તમો તો કોઈ સારાં નશીબનાં કાસદ જેવા છો.' એનાં જવાબમાં છને કહ્યું કે 'હું તને મારી નાખું તે અગાઉ મારી સાથ માન રાખી વાત કર.' માછી અકલાઈ બોલ્યો 'શું! મને તું મારી નાખશે? શું હમાણું મેં તને તારા બંધમાંથી ખલાસ નથી કીધો? અને એટલાજ વારમાં મારી સેવાનો બદલો તું આવી રીતે વાલરા તૈઆર છે.'

એના ઉત્તર છને હીધો કે 'મને તે સઘડું સારી રવેસે યાદ છે; પણ એને માટે હું તારો જીવ લેવાને અટકવાનો નથી. ફક્ત હું તને એક અરિબીઅનીની બખશેરા કરી શકીશ.' માછીએ પુછ્યું 'પછી એવી બખશેરા શું છે?' છને જાણાવ્યું કે 'તે એજ કે તને કેવી રવેસે મારા હાથ પર તારો જીવ આપવો તેની પસંદગી તનેજ સોંપવી.' એથી માછીએ જાણવા માંગ્યું 'અરે પણ મેં એવો શું દાવ કીધો કે જેથી તને આ મુજબ ગુરો કરવાનું કારણ મળે. મેં તને ફાથદા કીધો તેના શું આગે બદલો?' છને કહ્યું 'મારેથી એ શીવાય બીજા કરોડ ઉપાય લેવાઈ શકતો નથી અને એની ખાતરી કરી લેવા સાથે મારી તું વાત સાંભળ. બાદની મરજીની સાંજે થવાને જેઓએ એક સંપ કીધો હતો તેમાનો હું એક છું; બાકી સઘળા છને હજરત પેગંમબર મુલેમાને માન આપનારા હતા અને તેની સત્તા કબુલ કરતા હતા. એ હજરત પેગંમબરનો મુદ્દા રોકીશ અને મેં તે સત્તાની જુલુસીથી હમારાં નાંમને એખ લગાડી નહીં. લે-કીન એ ચાલની સીજ કરાવવા સાથે તેને રહેન-શાહે ખરબીઆના બેટા અરશને મને પકડવા મોકલ્યો; મને પકડવામાં આવ્યો અને અ-

રશ મને પોતાનાં ઘણીનાં તખત આગલ ધડી લાવ્યો. દાહિદનાં બેટા મુલેમાને મને પોતા-સત્તા કબુલ કરવાને હોકમ કીધો. પણ મેં મતથી તેમ કરવાને ના પાડ્યું અને ખુલી રં જાણાવ્યું કે તેનાં હોકમને તાબે થાઈ તેનાં કરતાં કોઈબી સીજ ખમવાને હું તૈ-છું. મને સીજ કરવાનાં એરાદથી તો હું જુએછે તે વાસનમાં બંધ કરાવ્યો. આમાંથી હું છટકી નહીં જઈ તેને સાથે તેણે તેનાં મુખને પોતાની મોહોરથી બંધ કીધું. જેમાં સરવેથી મોટી શક્તી જે એકાએક તેનું નાંમ કોતરીયું હતું. એટલું કીધા બાદ તેણે એક છનને એ વાસણ સીક્યું અને જાણાવ્યું કે તેને ફરી આવમા ફેંકી આવવું. જે હોકમ મુજબ મારી કમખખતીનું તેણે કામ કીધું.

મારા બંદીખાણે પડવાને પહેલાં સો વર-સમાં જે કોઈ મને છુટકારો મેલવી આપેતો તેને મોત પછીબી તવંગર કરવાનાં મેં સોગંદ ખાધો. પણ તે સદી તો વગર છુટકારો પુરી થઈ ગઈ. બીજી સદી એસતાં વળી મેં સોગંદ લીધા કે જે મને કોઈ ભાગ્યશાલી એકલવા પામે તો જમીનનાં ભીતરમાં છુપાવશે તમાં ખબરનો તેને ખતાવી દેશે. પણ એમાં નાઉમેદ થયો. ત્રીજે વરસે મેં મને ખ પનારને એક જખરદરત રહેનશાહ કસમ લીધા, તથા તેની આગલ એબી હાજર રહેવાને અને ફરોજ નેની નાજુ મની (પછે તે મને એવી મતલબ કરા દેાય) તે પુરી કરવાને મેં ફરિયુ. પણ બેહ સદી માફક એબી પસાર થઈ. એથી હું તકન ખીજવાઈ ગયો અને અ બંદીખાણાથી ગોચા ધેલો થઈ ગયો. મેં કસમ લીધા કે જે કોઈ મને છુ ખસસે તો તેને જરાબી દયા ખતાવા વ

‘શરયેથી મોટા કરના રાક્ષસનાં કર કરતાં બેવડાં કરનો છત બની હોયો.’ (સફે ૪૦)

। અને રૂકત તેનું મોત પસંદ કરવા । દેવાની પરવાનગી શીવાય હું ખીજ કોઈ નેન

મેરબાની દખાડીશ નહીં. જ્યારે આજ દીને તુંએ મને છોડ્યો છે ત્યારે તો ઉપલી પરવાનગી હું તને આપું છું!’

એ વાત સાંભળી તે ખચારા માછીનું તો જીગર ચીરાઈ ગયું. તે બાલ્યો ‘ખચીત હું કમનસીબ છું, કે આ ભલાઈ કરવાને હું અતરે આવ્યો કે જેનાં અવેનમાં નીમખહરાંમી મલે છે. હું તને અરજ કરી જાણાઉં કે આ પગલાંથી મને ફેલેલા ગેરહનસાફ થાય છે તે વીચારમાં લેવું અને આ ગેરસમજથી લીધેલા કસમને પાછા ફરવા. મને તું માફ કર અને ખાદા તનેબી માફ કરશે; મારી જીદગી જે તું ખખશશે તો ખાદા તાહારી જીદગીપર નેધબાની રાખશે.’ તે જીને જાણાવ્યું ‘ના, ના તાહારાં મોતનો નકી ફેરાવ થયો છે. તું ફેલેલી કીસમથી મરવું તે પસંદ કર!’ જ્યારે માછીએ જોયું કે જીન તો કશી તરેહથી પીગલતો નથી ત્યારે તે અતી ઘણો દલગીર થઈ ગયો. તે પોતાનેજ વારતે નહીં પણ પોતાનાં ત્રણ નાહાનાં બાળકોની તેનાં મોતથી કેવી કંગાળ અવશથા થશે તે વીચારી જીર જીર રહ્યો. જીનને સમજાવવાને તેણે ફરીથી ચતન કીધી; તે બાલ્યો ‘અફસોસ મારાપર દયા કરવાની તું મેહરબાની કર. મેં તારી જે સેવા ખજવી છે તેને ખાતર તું મારા પર દયાથી જો.’ જીને જાણાવ્યું ‘મેં તને કહ્યું તેથી હું ફરનાર નથી.’ માછીએ નીસાસો મુકી જાણાવ્યું ‘અરે ફેલેલ અજબ જેવું છે કે તું ઉપકારનો ખદલો અપકારથી વાલે છે! ફેલેલ છે કે જે ધણી કાઠ નાલાયક ઉપર ઉપકાર કરે તેનો ખદલો અપકારથી આવે છે. એ ફેલેલ ખાદી છે એવું હું આજ તુલીક માનતો હતો, એ મારે કબુલ કરે

તું જોઈએ, સખખ એ દાહાપાણ અને સંસાર રીતથી તદન ઊતરુજ છે. પણ અફસોસ એની સચા મારા પોતાનાં કુખ ભરેઆ અનુભવથી પડે છે.’ જીને જાણાવ્યું ‘હવે તું વધુ વતનાં ખાલે. તાહારી તકરારથી હું મારો વીચ કદી ફરવાનો નથી, વારતે ઉતાવળથી મને જાણ કે તું કેવી રીતનું મોત મારેથી કરે છે.’

ગરજ એ સોધની માતા છે, તેમ માછીએ કાંઈ ટાલ કરવાની વેતરણ કરવા માંડી. તે બાલ્યો ‘જ્યારે મારે મરવું જ છે તો હું ખાદાનાં હોકમને તાબે થાઉં છું. પણ હું મોત માંગું તે પહેલાં તુંને દાહીદનાં બેટા હજરત મુલેમાંને જેનાં નામની મોહાર અતરે કીધી છે, તેનાં સોગંદ આપી કહું કે એ ત્રણ સત્તાલ જે હું પુછું તેના ઘટ્ટો ખુલાસો કર.’ આ કશમથી લોખ્યાર થવાથી તે જીન ધુજતે આવ્યો બાલ્યો:—‘જે પુછવાનો હાય તે પુછ પણ સેતા ખી કર.’”

સહવાર પક્યાથી હયાંજ વાત પડતી મુકવી પડી. દીનાઝાદીએ જાણાવ્યું “બેહન મારે કબુલ કરવું જોઈએ કે જેમ જેમ એ વારતા લંબ્યાએ છે તેમ તેમ વધારે રસ અને ખી ઉતપન કરે છે. મને આશા છે કે એની તમામ વારતા સાંભળવા વનાં આપણે ખી શાહા તને મારી નાખવા મોકલશે નહીં. શહેરાબાદીએ જાણાવ્યું “મુલતાં કાંઈપણ કરવા મુખતીઆર છે માટે તેની મરજને તાબે થવું.” એ આપણો ફરજ છે શાહ પોતે તે વાત સાંભળતાને ખાદેશમંદ હતો તેથી મુલતાંબાદીને મારી નાખવાનું મુલતવી રાખ્યું.

આગલ મુજબ શહેરીઆરે પોતાની ઓરત સાથે રાત ગુજરવા બાદ દીનારબાઈએ પોતાની બેઠેન શહેરાબાઈને અરજ ગુજરી:— “બેઠેન મેઢેરબાની કરી પેલા માછીની વારતા આગલ ચલાવ.” જેનાં જવાબમાં તેની શહેનશાહી બેઠેને કહ્યું:—“પ્યારી બેઠેન જે મારો ખાવીદ સુલતાન મને રજા આપે તો તેમ કરવાને હું દીલોબનથી ખુશી છું.” સુલતાનને રજા આપવાથી તેણીએ વાત આગલ ચલાવી:—

“જ્યારે છન બચાએ ખરૂં યોલવાને વચન આપ્યું ત્યારે તે માછીએ પુછ્યું:—‘મને ખચીત ઘણું અબજબ જણ લાગે છે કે તું આટલાં નાહનાં વાસનમાં કેમ સમાયો. શું તું તે મોટા પરવરસ કરનાર પીતાનાં સોગંદ લેઈ એ વાતનો એકરાર કરે છે?’

છન—હા, હું ખોદાનાં કસમ લેઈ એ વીરો એકરાર કરે છે કે હું એ વાસનમાં હતો.

માછી—હું ખરાં દીલથી કહું છું કે એ વાત મારા માન્યામાં આવતી નથી. સખબ એ વાસન એવકું મોટું નથી કે તાહારો રકત એક પગ પણ એમાં તું રાખી શકે. ખરે એ મારા ખ્યાલમાં વતીક આવતું નથી, ત્યારે તાહારે આ ખુ બદલ એમાં કેવી રીતે સમાયો.

છન—હું કસમ લઈ જણાવું છું કે એ વાસનમાં હું હતો. હું ખરાં એતેકાદથી સોગંદ લેગીં અને તેથી પણ શું તાહારી ખાતરી થતી નથી?

માછી—બેશક મારી સમજમાં એ લગારબી ઉતરી શકતું નથી, અને તું એ વાસણમાં પાછો ભરાઈ મારી ખાતર જમા કરે ત્યાં તુલીક હું તાહારે માતું પણ નહીં.

એ સાંભળી એ છનનું આખું શરીર પીગલ્યું અને ધુમાડાનાં આકારમાં થઈ આખા કીનારા પર તે પંથરાઈ ગયું. પછે પાછું રહેતે રહેતે એકડું થઈ તે વાશનમાં ભરાવા લાગ્યું. તે એટલું તો અનદોહ ભરાયું કે થોડાવાર પછે તેમાં તે સઘળું જમાવ થયું અને તુરત અંદરથી અવાજ આવ્યો:—‘ઓ ભલા આદમી હવે તું મારે ખરૂં માને છે કે નહીં, સખબ હું એ વાસનમાં તમામ ભરાઈ રહ્યો છું?’

માછીએ તેને પાછો જવાબ દેવા કરતાં પેલું સીસાનું ઢાંકણું લેઈ તેનાં મોહોડાપર ઝડપથી ઢાંકી દીધું અને યોલ્યો:—‘ઓ છન હવે સમજ કે કાળાવાળા કરવાની અને મેઢેરબાની કરવાની વારન તાહારી આવી છે અને કહ્યું મોત તને ગમે છે તે જણાવાનો વખત તાહારો આવ્યો છે, તોયપણ મને તો એ બેઠેર લાગે છે કે તુંને પાછો દરીઆવને સપુરદ કરી આમે જગમ્મ પર મકાન બાંધી રહું; અને જે માછી હયાં ભલ નાંખવા આવે તેમને ખીસારત કરતો રહું કે તું જેવો મુજ છન હયાં પડેલો છે, જેણે એવા સોગંદ ખાધા છે કે ને કોઈ તેના છુટકારો કરે તેને મોતનાં ઢનાંમથી નવાજે.’

એ સખુનાથી છત ઘણી ખીજવાયા અને તે વાસનમાંથી નીકળવાને ઘણાંએક ફાંફાં માર્યાં; પણ હજરત મુલ્કમાંની મોહાર તે ઉપર હતી તેથી તેનું કશું વળ્યું નહીં.

જ્યારે તેણે ખાતરી સાથે જોયું કે માછી તેનાં ઉપર ફાંવી ગયા છે ત્યારે પોતાના ગુસ્સા હાંકવાનો ઇશારો કરી, અને ખુશ મીઠાજથી બોલ્યા:—‘માછી તું જે બોલેછ તેમ કરવાથી સંભાળ લેજે સખખ જેની જે તને કહ્યું હતું તે તો ફક્ત મશકરીમાં હતું.’ માછીએ જવાબ દીધો:—‘ઓ નાપાક છત તું જે એક ઘડી આગલ એક મોહોટામાં મોહોટો છત હતો તે હાથમાં સરવેથી કમીનો બન્યા છે. તાહારાં ડગારાં બોલવાથી હું કયું લોભાવાનો નથી, અને તાહારી જગા દરીઆવતું ભીતરજ થશે. એ જગા પર તુંએ કહ્યુંછ તેમ કીઆમત મુધી આરાંમ કરજે. જે તાહારી આગલ બોલ્યાને નાંમે માંગી વટીક લીધું કે મને તું મારી નાં

નાખ, તો તે મારા માગવાને તુંએ તુછકારી કાઢાડ્યું. આ વખતે તેવીજ ચાલ તાહારા તરફ મને ચાલવવી વધારે લાયક છે.’ એ સાંભળી છતે કાળજવાળા કરવામાં અને સમજવામાં કશું બાકી રાખ્યું નહીં. તે બોલ્યા ‘જે તું, એ વાસન બોલી મને પાછો છુટકારો બખરો. તો તને સાગંદ ખાઈ વચન આપુંછ કે જેની તું માગશે તે હું તરત તુને પુર પાડી ગ્રાંપીશ.’ માછી એ ઉપરથી બોલવા લાગો ‘ઓ છત તું તો દગલખાજ છે અને તાહારા ઉપર હું વીસવાસ કેમ મેલી રાક? કારણ તું શ્રી યુનાનનાં એક શાહાએ કુખાન હકીમ સાથે ચાલ ચલાવી તેવી ચાલ મારી સાથ ચલાવાને ચુકે નહીં.’

છત—વારં ત્યારે તે વાત શુછે તે મને કહી સંભલાવ.

માછી—જે તારી મરજ છે તો સાંભલ:—

યુનાની શાહા અને કુખાન હકીમની વારતા.

ઈરાનનાં મુલકમાં એક શાહા રાજ ચલાવતો હતો. તેની પરજ યુનાની લોકની પણ હતી. એ શાહાને કેહોડનો ખુશ મરજ લાગુ થયા અને તેનાં હકીમોએ તેને દરસ્ત કરવાને તદ્દન હીમત મુકી દીધી. જ્યારે તેઓને શું કરવું તે મુજ પડતું નહીં અને તેમની દાનાઈની હદ આવેલી જોઈ ત્યારે એક કુખાન નાંમનો ઓલમા હકીમ દરબારે આવી ચઢ્યો.

એ હકીમ પોતાના અભ્યાસ યુનાની, ઇરાની, તુરકી, અરબી વગેરે ભાષાઓથી કીધો હતો. તે

સાથે તે જાતે સીધ પદાર્થ વીજ્ઞાનથી વાકેફગાર હતો તેથી દરેક જાતનાં રોપા અને જરી બુટીનાં ગુણ તથા અવગુણ સારી રીતે ખીછાંની શકતો હતો. જ્યારે તેને પોતાનાં રાજની ખીમારી વીશેની ખબર પડી અને જાણ્યું કે તેને દરસ્ત કરવાને સઘલા હકીમોએ આજ્ઞા છેડી છે, ત્યારે એક ખુશ દેખાવનો પો. શાક પેહડી શાહાની હજુર જવાને કશા કીધો. ત્યાં જઈ તે બોલ્યા ‘શાહા સલામત, મને ખબર પડીછ કે તમે નાંમવરનાં ત-

માંમ હકીમોએ તમારૂં દરદ સાફ કરવાને પોતાની આશક્તી જણાવી છે, લોકોને તમે જો મને તમારા દરદને ધ્યાન કરવા ફરમાવો તો હું લગાડવાની કે પાવાની કંઈ પણ દવા આપવા વગર તમારો રોગ સારો કરવાને માથે લેઉં છું.’

શાહે તેનું સાંભળી જવાબ દીધો કે ‘જે તું કહેતો તો જો તું ખજલાવે તો તુને અને તાહારે કૃતબ કમીલાને નીહલા કરીશ અને તુને બખ્શોશી ભરપુર કરી મારો માનીતો કરી દેશી.’ એનાં ઉત્તરમાં તે હકીમ જવાબ દીધો:— ‘કબુલ છે, શેહેનશાહ સલામત, અને મારી રૂતેહને આધાર દાદગર દાવર ઉપર રાખી આવતી સહવારે તાહારા હેકમથી હું મારો ધ્યાન અજમાવી નેદીશી.’

કુખાન પોતાને મકાન એટલી વાત થવા પછે ગયો, અને એક દહા રૂકવાની પોકલ હાથાની લા-

કી લેઈ તેને ધરવાનાં હાથમાં દવા ભરી; એજ મુજબ એવો દડો બનાવ્યો. એટલું તૈયાર કરવા પછે તે શાહાની દરબારમાં પાછો ગયો અને તેની હજુર જઈ જમીનને યોસા દઈ પડ્યો:—’”

પણ એટલામાં તો સહવાર થયેલી જઈ તેથી સેહેરાઝાદી આગલ વધી શકી નહીં.

દીનારઝાદીએ જણાવ્યું, ‘વાહાલી યેહેન આવી દીલપછર વારતા તું કયાં સીખી આવી.” “પણ આવતી કાલે જો મારી જીદગી સલામત રહી તો વધારે રસ સાથ તું તે સમજશે.” મુલતાનાએ જવાબ દીધો. મુલતાને પોતે પણ એ હકીમની હકીકત સાંભળવાને દીનારઝાદી માફકજ ખાદેસમંદ હતો. તેથી એક વધુ દીવરાની મેહતલ સેહેરાઝાદીને જીવવાને તેને આપી.

અગીઆરમી રાત પુરી થતાં દીનારઝાદીએ પોતાની યેહેનને સાદ મારી બીદાર કીધી અને બોલી કે “વાહાલી યેહેન, તને હજુ પેલા યુનાની શાહા અને કુખાન હકીમની વારતાનું દેવું હોમને અદા કરવું છે.” એનાં જવાબમાં તેની યેહેને ઉતર દીધો કે “એશક તે કરજ અદા કરવાને હું ઘણી ખુશી સાથે તૈયાર છું.” એટલું બોલી વાત આગલ વધારી:—

“પેલા માછી જેણે તે જીવ બચાવે તે વાજનમાં બંધ કરી રાખ્યો હતો તેને કહેવા લાગ્યો કે, કુખાન તુરત ઉઠી ઉભો થયો અને અદખ બજાવી શાહાને કહેવા લાગ્યો કે ‘હું એવી અરજ

ગુજારું છું કે તમે નાંમવરે ઘોડાપર સવારી કરી જે ચોગાંનમાં દડીદાવ રમવાનો તમેને ચાળછે ત્યાં ચાલો.’ શાહે તે મુજબ કીધું અને ત્યાં પુગો કે હકીમ આગલ આવી પોતે બનાવેલી દહા રૂકવાની લાકડી તથા દડો તેને આપી કહ્યું:— ‘નેકબખત શાહા, આ લાકડી તથા દાંડાથી તમે તમારી રમત શરૂ કરો, અને તમે ઠાકી તમારા હાથ તથા પાંજી પરીનાંથી ગરકાવ થઈ જાઓ ત્યાં તુલીક એ યિલવું ભરી રાખો. જયારે તમારા હાથની ગરમીથી આ દાંડામાં ચુકેલી દવા પીગલશે ત્યારે તે તમારાં આંગમાં પેવશ થઈ જશે. તમે પરીનાંથી તરબાર થાઓ કે રમત

જોકર કરજો, સખખ એટલા વખતમાં તે દવાની અશર થઈ ચુકશે. મેહલમાં જતાંજ તમારે હમાંમ ખાણમાં જઈ ખુબ તહેરથી આંગ મશલાવી અગાર કરવો ને પછે ખીછાનાંપર જઈ શુધ્ જલુ, અને સહવારે ઉકતાને વાર તમે જોશો કે તમારે લુકુ દરદ દર્દ થયુંછે.

તેનાં ફરમાવા મુજબ શાહ તે દડી સાથ ખેલવતમાં ગુટાચો અને પોતાનાં હમશરીક દરખારીઓની મદદથી તે દડી જે તે ફેકતો તે પાછી તેની આગલ લાવવામાં આવતી, અને એ મુજબ તે તદન પશીનાંથી ભીનાઈ ગયો ત્યાં તુકીક રમ્યો. જે પછે રમણુ છોડી તે મેહલમાં આવ્યો અને કુખાને ફરમાવ્યું તે મુજબ અગાર કરી ખુવાખગાહાપર જઈ શુધ્ ગયો.

જ્યારે તે સહવારનાં પોહારમાં ખીદાર થયો ત્યારે

તે અબજખી અને ખુશાલી સાથ જોવા લાગો કે તેનુ ખુર દરદ તદન દર્દ થઈ ગયું હતુ. પોતાના પોશાક ખદલી તુરતનો તુરત તે દરખારમા આવ્યો, અને તખત ઉપર બેસી, તેનાં

કુખાન હકીમ.

દરખારીઓ જેઓ હકીમની દવાની અબજખી જોવાને આગમચથી આવી ત્યાં બેઠા હતા, તેઓને તેણે પોતાનું શરીર દેખાડ્યું. એઓએ પોતાનાં શાહાને તદન સાફ થયેલો જોઈ ખુશાલી ખતાવી. એવામાં કુખાને હકીમ પોતે દરખારમાં દાખલ થયો અને જમીન ઉપર બેસા દેતો તથા શાહાને સલામ કરતો

બો. શાહે, તુરત તેને પોતાની પાસે બેસવાનો હોકમ ફીધો અને દરખારમાં તેની ખીજાન કરાવી તેને લાગેમ હતી તેટલી તારીફનાં સખુનો બોલ્યો. શાહા એટલુ કરીનેજ બેઠો નહીં; પણ તેને પોતાનીજ સાથેજ સુફરા ઉપર બેસી જમવાનું માંન આપ્યું."

એટલું બોલતાં મેહરાઝાદીની જુખાં ઉપર કલક દેવાઈ પડ્યું, જે ઉપરથી તેની બેહેન બોલી:— "બેહેન મને ખબર નથી પડતી કે આ વારતાનું સેવત કે હેવી વલાણુ લેશે, પણ બેશક એનું

મનહાન મણુ ઘણું રસ ભરેલું લાગેછે." મુલતાંનઝાદીએ જવાબ દીધો:— "અમે ખ્યારી બેહેની હજુર એ કરતાં વધારે સરસ ખ્યાન પાછલ રહ્યુંછે, અને મારો ખુરખી મને હોકમ

કરી તે જાહેરમાં આવતી રાતે લાવવા દેશે તેા મારી ખાતર જમણે કે તું પણ મારાંજ ખતને મલતી થશે.” એ તકરાર સેહેરીઆરે કબુલ કરી

તથા પોતે જે સાંભળ્યું હતું તેથી ખુશાલ થઈ, હકી પોતાને કાંચે વલગ્યો.

ખીજે દીવસે ડીનારઝાડી સુલતાનને પોતાની મતલબથી બે ખબર રાખવાના ધરિદા કરી પોતે જાણે ખુવાબમાંથી ભડકી હકી હોય તે રવેશે એક ભયાંનક ચીશ પાડી હકી, ઘભરાતે અવાજે બોલી:— “એ વાહાલી બેહેન, મેં આજ એવો ખરાબ ખુવાબ દીઠોછ કે તે બુલી મારાથી જવાવાનું નથી, લેકીન જો તું પેલા હકીમ અને યુનાની શાહાની બાકી રહેલી વારતા કેહેવાની મહેરબાની કરે તો ખડું સાઈ કે મારાં દીલને જરા સાંતી પેડા થાય.” સુલતાનાંએ જવાબ દીધો, “મારો ખાવીદ મને તેમ કરવાને પરવાંનગી બખશે તો દીલોજાનથી તાહારી મરજી હું પાર પાડીશ.” સેહેરીઆરે એ ખીનાં સાંભલી તુરત પોતાની ઝોરતને જણાવ્યું:—“વાહાલી સેહેરઝાડી તું તેમ કરી તાહારી બેહેનને એખલીનેજ નહીં પણ મનેખી ખુશી કરશે, વારતે જે બેહિખત તું મારી તરફ ખતાવેછ તેનાં કશમ લઈ જણાઉંછ કે તરત એ વાત ચાલુ કર.” એ ઉપરથી સેહેરઝાડીએ પોતાની વારતા આગલ ચલાવી:—

તે છનને માછી કેહેવા લાગો કે, “શાહે તે હકીમને પોતાની સાથે સુફરા ઉપર તેડી માન આપ્યું એટલુંજ નહીં, પણ તેને એક લાંમજો કીમતી ઝમ્મો પેહેલ્યો તથા બે હજાર અસરફી અપાવી. તેમજ બાહારવને અને તરીજે દીવશે

પણ તેનાંપર પોતાના સખી દસ્ત જારીજ રાખ્યો. હકીમાં તેણે કબુ જાણ્યું નહીં કે આવા ઉસ્તાદ હકીમની ચાલાકીના બદલો તે વાલી શકેછે. એ શાહાનો વડો વજીર કોઇને પણ સાઈ થતું જોઈ ખડું ખલતો હતો. તે તેના ખુદરતી સ્વભાવ પરમાણે એકતો કુખાન હકીમની હુશીયારી જોઈ ખલતો હતો, તેમા શાહ તેને જે મોટી બક્ષેશો આપી નવાજતો તે તેનાથી જોઈ શકાયું નહીં. એ ઉપરથી તેનાં ઉપર શાહાની ઝેર મરજી ઉતરે એવો ઉપાયે સોધી કાઢવાનો તેને કસદ કીધો. એ મુજબ તે એક વખતે શાહાની હજુર ગયો, અને તેને ખાંનગી જગાપર લેઈ જઈ કહ્યું કે, તેને એક ઘણીજ અગતની વાતથી વાકેફ કરવોછે. શાહાએ તે જાંનવાની ખાદેશ જનાવી. તેણે કહ્યું કે, ‘જેહાંપનાહને સખસની વફાદારી કસોતી ઉપર ખેલાઈ નહીં હોય તેની ધમિંનદારી ઉપર કોઈ રાજાએ ભરસો લાવવો દેહેસત ભરેલોછે. જોકે તમે નામદાર કુખાન હકીમને તમારી બખશેશનાં ખોજથી ધાંકી દેખોછો, તો પણ તમે નામવરને ખબર નથી કે એ દગલ ખાજે અને તમારો જાંન લેવાનો ધરિદા કરી તમારી દરબારમાં એને પગ મુકેછો.’ ‘એ સમ્મલી વાત તુંએ કોણથી સાંભલી વજીર? અને

એ મુજબ તું કાણુ સખસ સાથે જોલોછ તેના
દરીઆફત કીધોછે,' સાહે જવાબ દીધો.

ટવાણીથી બેદાર થાઓ, સખબ હું એકવાર રૂ-
રીથી તમો નામદારને જાણાઉં કે કુખાન હકીમે

“શાહ તે દડી સાથે બેલવતમાં ગુતાયો.” (સર્કે ૪૮)

‘જેહાંપનાહા, તમો નામવરને કહુંછ તે બાબે
મને સારી રવેસે ખબર મલીછે. તમારે બે ખબર
રહેવું નહીં જોઈએ; તમો જો હું ગાતા હોતો આ બે-

પોતાનો બાપીકો રૂશ ડોડયોછે તથા આબે દરબા-
રમાં આવી રહ્યોછે તેવું મુખ્ય કારણુ મેં ત-
મોને આગલ જાણાવ્યું તેજ છે.’

શાહે ઉતર દીધો, ‘નહીં, નહીં, વછર, તું જે સખસને દગલખાઈ તથા લુચાઈના એલકાખ આપેછે તે સખસ મનેતો સરવેથી અછો અને પાકબદ મરદ માલમ પડેછે. તું જુએછ કે એણે મને કેવી એજમતી દવાથી અથવા ઝાને-જાથી સારો કીધો. જે એની નમ મારી છ-દગી ઉપર હતેતો તે મને ખયાવતે શું કરવા-ને ? તે નને મારાં દરદમાં સખડવાજ દેત; અને હું કબુખી સારો થાત નહીં. મારી અરધી છદગી-તો ખતમ થઈ ચુકીછે, વાસતે એવા સખસ ઉપર ઈતરાઈ પકડવાને વેહમ તથા શક આનવાની પેરવી કરવાથી તું દુર રહે, અને તાહાર હું સાંભલું તે અગાઉ તને હું જણાઉછ કે એ માહાતમા મરદને તેની છદગીનાં છેડા તુલીક એક હજાર અસરફીનું લવાજમ આપતું કરેછ. ખરું જોતાં તો એને મારા રાજપાત અને દાલતને શરીક કરે તોપણ એણે મારા ઉપર જે જેહરખાની કીધીછ તેના ખદલો વલે નહીં. એની નક ખુખી જોઈને તું અદખાઈથી તાહારા પેતમાંનું ખલતું કાઢાડેછ; વારતે તું ખાતરજખાથી માંનજે

કે હું તાહારી કુસલવણીથી આંધજો ખની તેના ઉપર શકમંદ થઈશ નહીં. એક વછરે પોતાનાં શાહા શીજખાઈને તેનાં શાહાજદાને મારી નાંખતાં અટકાવાને શું કહ્યું હતું તે મને ખરાખર યાદ આવેછે.”

“પણ શાહેખ રાત ખતમગીએ ખુગી રોશન રોજે દખાવ આપેછ માટે મારાથી આગલ વંધાતું નથી.” એ મુજબ સેહેરાઝાડીએ જણાવ્યું તેથી દીનારઝાડીએ બોલવું શરૂ કરી કીધું:—“હું ઘણીજ એ વારતાથી ખુશી થઈ ગઈછું કે વછરનાં આવાં સદંતર ખોટાં તોહામતના શાહે આવી મજબુતાઈથી ઈનકાર કીધો.” સેહેરાઝાડી તેપરથી બોલી:—“જે શાહાની તું તારીફ કરેછ તેજ શાહા વીશે આવતી કાલે ઈકાર ખતાવશે. જેનું ખ્યાંન હવે પછે કરી, જે મારો સાહેબ સાંભલવાની પરવાંનગી આપશે તો, હું મારે કહેલું ખરું પાડી આપીશ.” સુલતાંનને, યુનાની શાહે શું નખલાઈ દખાડી તે સાંભલવાની ખાહેશ હતી તેથી તે દીવશે પણ સુલતાંનને જવતી રાખી.

જ્યારે શીહા રાતની ચુપકીડી તોડનાર રોશન રોજની સવારીને એક કલાક વીલમ હતો ત્યારે દીનારઝાડીએ પોતાની બેહેનને ખીદાર કીધી તથા તેને કહેવા લાગી કે “બેહેન તું તાહારા કોલ મુજબ પેલા માછીનુ ઘાસતાંન કહી સંભલાવશે; અને તે તુંએ ક્યાંથી અધુરું ચુકીચુછે

તેની તને યાદ આપુંછ. તે એકે પેલા મજબુત કરાવનાં શાહાએ કુખાંન હકીમ વીશે તેના વછરે નાખેલો શક તેને સાફ ના કહી માન્યો નહીં.” સુલતાંનાએ જણાવ્યું કે, “મને તે હવે યાદ આવ્યું અને પછે શું ખતાવે જનમ લીધો તે કહુંછ.” પછે પોતાનાં ખાવીંદને અરજ ગુજરી બોલી:—

‘‘શાહિબ તે યુનાની શાહે જ્યારે શીનબાદ શાહા-
ના દાખલો આપ્યા ત્યારે તે વીરો વજર ઘણો
જાણવાને ખાહેશમંદ થયા તેથી તે બાલ્ચો:-
‘અગરજો ખદા તાહારી હજુર માંગી લે-
વાની હીમત કરેતો તે દરગુજર કરજે, લેકીન
શીનબાદના વજરે પોતાનાં ખાવીંદ શાહાને તે-
નાં બેટાને બેજાન કરવાથી અટકાવાને શું સ-

મજબૂતો તે કહી સંભલાવ.’ તેની એ હજી
પુરી પાડવાને શાહે જાણવું કે:-‘તે વજરે શાહા
ને સમજાવ્યો કે ફકત મતરાહના બાલવાથી જે
કાંમ તે કરેછ તેથી સાવચેત રહેવું, સખખ પ-
છવાડેથી તેને સાથે તેને ઘણો ખસતાવો કરવો
પડશે.’ એમ કહી પોતાનું દાસ્તાન નીચે મુજબ
આગલ ચલાવ્યું:-

એક ખાવંદ અને પોપટ.

કોઈએક સખસની ઘણીજ ખુબશુરત આરત
હતી, જેને તે અત્યંત પ્યાર અને માયાથી
આહાતો હતો, એટલુંજ નહીં પણ એક ઘડી
પણ તેને પોતાની નજરની દસ્તીથી વેગલી જ-
વા દેતો હતો નહીં. પણ એક દીવસે તેને કોઈ
અગતનાં સખખ સર ખાહાર જરૂર પડ્યું; તેથી
તે પાધરો જ્યાં સઘલી વણુના પખિરાં વેચાતાં
હતાં ત્યાં ગયો અને સઘણાંઓમાં એક પોપટ *
પર તેની નજર પડી, જે પોપટ સારી જુખાં-
નથી બાલતો હતો એટલુંજ નહીં પણ જે જે
ખનાવો તેની નજર આગલ ખને તે વટીક કે-
હેતો હતો. એ કીમતી પક્ષી તે ખરીદી એક
પીજરામાં મુકી પોતાને ઘર લાવ્યો, અને પો-
તાની આરતને જાણવું કે તેને તેનાં આરકામાં
રાખી તેની ગેર હાજરીમાં પુરતી સંભાલ તેની
રાખવી. એટલું કેવા પછે તે પોતાને કાંતે ગયો.

* એ પોપટના જવાંજ ખીબ એક પોપટ વીરો
એક અરબ હીતોઆર કરવાએ લખવું છે કે તે એક
હિંદી ખીબે મુખી આખું કુગાંન બધો જતો હતો.

જ્યારે તે પાછો આવ્યો ત્યારે પોપટને પુછ-
વા બેઠો કે તેની ગેર હાજરીમાં શું શું હકીક-
ત ખની હતી. એપરથી પોપટે સઘલી ખીનાં
જાણાવી જે સાંભલી પોતાની ખાયડીને તેને
ઠપકો આપવો પડ્યો. તેણીએ ધારયું કે આવી
રીતે પોતાનાં ખાવીંદનાં કાંત બંરનાર તેણીનાં
ગુલાંઓ હશે. પણ તે સઘણાંઓએ સોગંદ લેઈ
પોતાની વફાદારી જાણાવી અને એકમતથી વી-
ચાર આપ્યા કે એ મુંગલી કરનાર પોપટ હશે.

એ ઉપરથી પોતાનાં ખાવીંદના દીલમાંથી ખ-
તરો કુર કરવાને તથા તેજ વખતે વલી પોપટ
ઉપર પોતાનું વેર લેવાને તેણીએ મુકતી રચી.
વલી જ્યારે તેના ખાવીંદ ખીજ વખતે ખાહાર
ગયા ત્યારે તેણે પોતાની એક ગોલાંમડીને ફર-
માવ્યું કે મધ રાતે આવી પોપટનાં પીજરાં નીચે
નાહાની ઘંટી ફેરવવી; ખીજને પાંણીનો છટ-
કાવ કરવા કહ્યું અને ત્રીજને જાણવું કે ખતી
સાથ એક આરસી લેઈ તે પોપટની આ-
ગલ પાછલ રોશનીનો ઝલકાત કરવો. પોતાની
આદેખબદીનાં ફરમાવા મુજબ તે ગુલાંમડીઓએ
ઘણી મોડી રાત મુકી કીધું.

ખીજે દીવસે સાહાબે તેનો વર ઘર આવ્યો, અને આગલ મુજબ પોપટને સવાલ કીધો, જેનાં ઉત્તરમાં તેણે કહ્યું, ‘નેક સાહેબ આખી રાત ગગઝાત, વીજ, અને વરસાદથી હું એટલા કંતાલી ગયો કે શુ બોલું.’ પેલાને સારી પેઠે રોશન હતું કે કાંઈ વા વળેડું કે વરસાદ પ્રક્રિયા હતોજ નહીં, તેથી ગુમાન લેઈ ગયો કે એ બાબદમાં પોપટ ખરેખર કહ્યું નથી, અને તેમજ આગલી વાત પણ તેની ખોટીજ હશે. તેથી તેને પીઠરામાંથી પોપટને કાઢી જમીનપર એટલાંતો જરથી નાખ્યો કે તતકાલ એ પંખિરાનું મોહિત નીપજ્યું. પછવાડેથી તેનાં પડોસી-આથી તેને ખબર પડી કે પોપટ તેને કાંઈ ઇગચો હતો નહીં, લેકીન એ સઘણું ફીતુર તેની નીચ આરતે મચાવ્યું હતું. આથી તેને પોપટને મારી

નાખ્યો માટે ઘણોજ પસતાવો લાગ્યો.” એટલાં માંતો સેહરાઝાડી અચકી બેઠી, સખખ રોસન રોજનું કીરાણુ તેની ચલકતી ચશમનાં દરશણે આવ્યું હતું.

દીનારઝાડીએ તેપરથી જખાન બોલી કે, “ખ્યારી બેઠેન તું જેખી હકીકત હમારી આગલ કહેછે તે એટલીતો તાજુખી ભરેલીછે કે એનાં કરતાં વધારે બેહિતર કોઈજ હોય.” સેહરાઝાડીએ જવાબ દીધો, “અગરજે મારો મુરખી મને વધુ વખતની બખશોશ કરેતો હજુર વધારે તને ગમત ઉપજવી શકીશ.” એ વખતે પણ તેને વીશે કરો હોકમ આખ્યા વનાં મુલતાંન પોતાને કાંમે ગયો, સખખ તેની ઉલત પણ દીનારઝાડી માફક મુલતાંનાંની વારતા સાંભલવાને તલપી રહી હતી.

રાત ૧૫ મી.

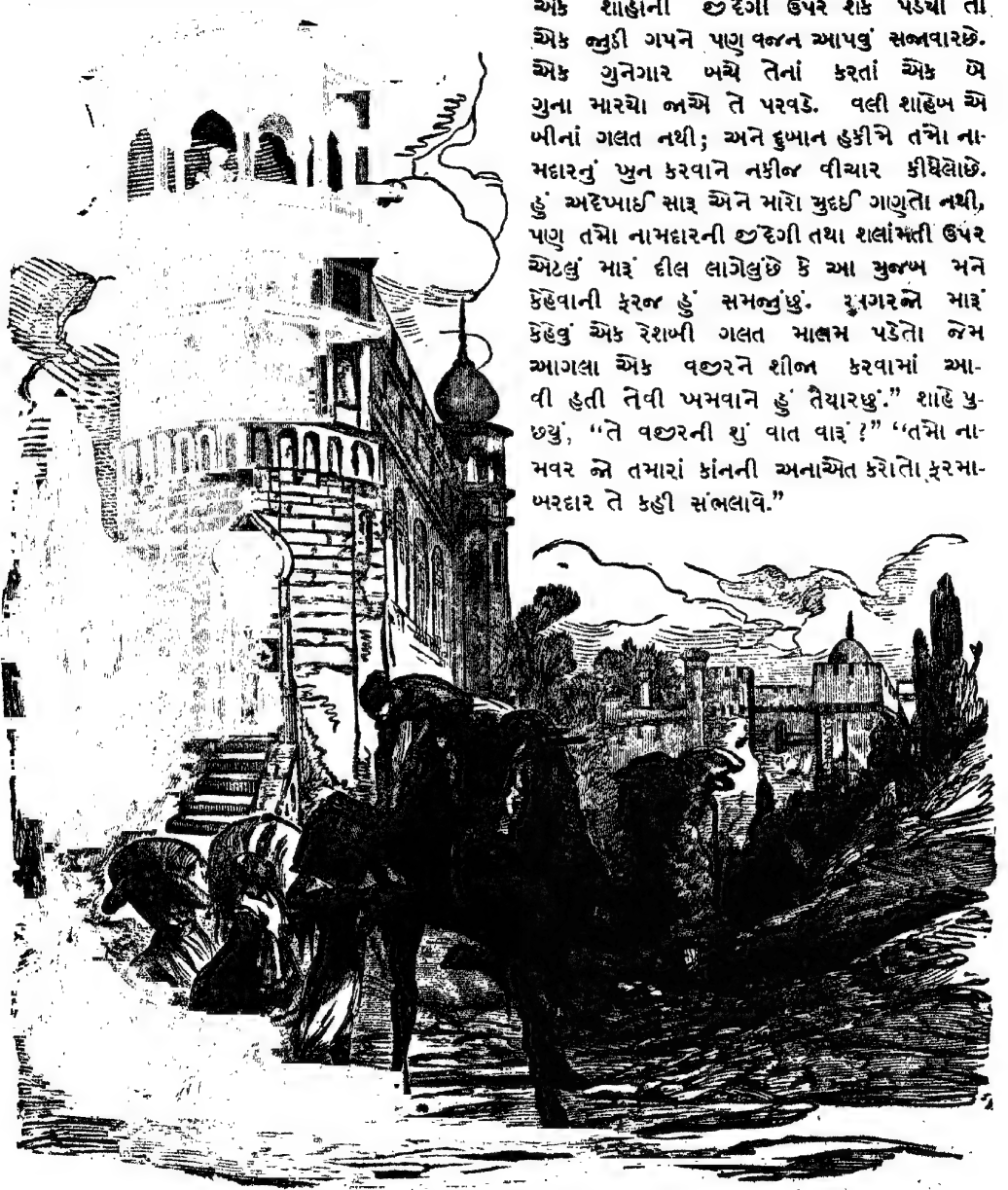
એ રાત્રે પણ દીનારઝાડી તૈયારજ થઈ રહી હતી, અને પોતાની બેઠેનને તેની વારતા પાછી ચાલુ કરવાને આગલ મુજબ અરજ ગુજરી. જેનાં ઉત્તરમાં તે બોલી, “બેઠેન હા, હું એક વારતા કહું છું.” પણ મુલતાંન વચે બોલી ઉઠ્યો કે રખે કોઈ ખીજુંજ દાસતાંન તે ચલાવે; તેથી તેને અધુરી રહેલી તેની વારતા પુરી કરવાને પોતાની મરજ જણાવાથી સેહરાઝાડીએ જણાવ્યું:—“તમારા હોકમને હું તાબે છું.” પછે તેણે હેઠલ મુજબ કહ્યું:—

જ્યારે તે યુનાની શાહે પેલા પોપટની વારતા વજરને કહી સંભલાવી ત્યારે તે બોલ્યો, “હવે વજર તું કુખાંન હકીમને ધીકારેછ, જેણે

તુંને કોઈ રીતે નુકશાંન કીધું નથી. અને તેને સાચું તું માચું મગજ ફરવવાની કોશિસ કરેછ કે હું તેને મારેથી દુર કરી નાખું. પણ પેલી આરતના ખાવીંદ પોપટને મારી નાખી જે પસતાવો કીધો, તેવો પસતાવો કરવાને જ લાયક થાડીતો તેનેથી હું છુટો પડું.”

પણ એ દગલખાજ વજરને તો તે હકીમને દુર કરવોજ હતો તેથી બોલ્યો, “ખાવીંદ, એક પોપટનું મોહિત કરી ખીસાદ ધરાવતું નથી અને તેનાં ધણીનો ગમ ઝાઝા દીવશ ચાલું રહ્યો પણ નહીં હશે. પણ એક બેગુના આદમીને નુકશાંન કરવાની ખીહીકને લીધે એ હકીમને જલાદને સોંપવાથી કેમ દરોછો? જયારે

એક શાહાની છાંદગી ઉપર શક પડ્યો તે.
 એક જુદી ગપને પણ વળન આપવું સજ્જવાર છે.
 એક ગુનગાર ખચે તેનાં કરતાં એક બે
 ગુના માર્યો જાએ તે પરવડે. વલી શાહખ એ
 ખીનાં ગલત નથી; અને કુખાન હકીતે તમે ના-
 મદારનું ખુન કરવાને નકીજ વીચાર કીધેલો છે.
 હું અદખાઈ સાથે એને મારો મુદ્દા ગણતો નથી,
 પણ તમે નામદારની છાંદગી તથા શલાંમતી ઉપર
 એટલું મારું દીલ લાગેલું છે કે આ મુજબ મને
 કેહેવાની ફરજ હું સમજું છું. રૂંગરને મારું
 કેહેવું એક રેશખી ગલત માલમ પડેતો જમ
 આગલા એક વજરને શીજ કરવામાં આ-
 વી હતી તેવી ખમવાને હું તૈયાર છું.” શાહે પુ-
 છયું, “તે વજરની શું વાત વાર?” “તમે ના-
 મવર જે તમારાં કાંનની અનામિત કરોતો ફરમા-
 ખરદાર તે કહી સંભલાવે.”

“જે માઠી બસેયો આવી” (સર્કે ૪૯)

શીબ પાંમેલા એક વજરની હકીકત.

કોઈ એક રાજ રાજ ચલાવતો હતો. તેને પેતે એક બેટાનું ફરજ હવું, જેને શેકાર કરવાનું ઘણું લાગું હતું. તેના એ શોખ પુરો પાડવાને તે રજા આપતો હતો, પણ પોતાનાં વડા વજરને તેની સાથે રહેવાને ફરમાન કરતો હતો.

એક દીવસે શેકાર કરતાં પારધીઓએ એક હરણને ઘેરી ગભરાવ્યું. શાહાજાદા એવું સમજ્યો કે તેના રખેવાલ વજર તેની પુછે તેથી તેણે તે નાંહાસતાં હરણની પુઠ પકડી અને એટલીતો ઝડપથી દાડ્યો કે તેનાં બધા સાથીઓ દુર રહી ગયા. એ જાઈને અચકી ઉભો અને વજરને જઈ મલવાને ચલન કીધો. પણ તે જગાથી તે તદન બેગાંનો હતો. તેથી તે આગલ ચાલી ગયા.

તે હાંઈ તહીં ભટકતો હતો તેવામાં તે એક ખુબચેહર નાંજનીન આગલ જઈ લાગો જે ઘણાજ કેડવાસથી આંખ પાંણી ભરતી માહિતમ કરતી હતી. પોતાના ઘોડો ત્યાં થોભાડી તેણે પુછ્યું કે તે કોણ હતી, એ જગાપર તે એમણી શી રવેશે આવી હતી, અને તે રહતી કેમ હતી? તેણે ઉતર દીધો. “હું એક હીંદનાં રાજની દીકરી છું. હું મારા ઘોડાપર બેસી ફરવા નીકળી તેવામાં મારી આંખપર હુજે ગલ્યો કીધાથી હું જમીનદાસ્ત થઈ અને તે ઘોડો જતો રહ્યો અને તે ક્યાં જતો રહ્યો તે મને માલમ પડતું નહીં.”

શાહાજાદાએ તેણીની દયા ખાઈ જણાવ્યું કે તેણે તેની પીઠ પાછલ ઘોડેસવાર થવું, જે તેણે ખા ખુશીથી કબ્બલ કીધું.

તેઓ એક ભાગી પડેલાં ઘર આગલથી જતાં હતા ત્યારે તે બાનુએ નીચે ઉતરવાની મરજી જણાવી. શાહાજાદાએ તુરત ઘોડો ઉભો રાખ્યો અને તે શાહાજાદાની નીચે ઉતરી પડી.

શાહાજાદા પોતે પણ પાંઉ પીઆદા થઈ ઘોડા સાથે તે ભાગેલાં ઘર તરફ ચાલ્યો. પણ તે આરતે કહ્યું કે, “બેટાઓ ખુશી થાઓ કે હું તમારે સારું ઘણો સરસ માટેલો અને જવાનમરદ શેકાર તરીકે લાવી છું.” આએ વખતની એ શાહાજાદાની અબજબીનો વીચાર થઈ શકતો નથી. પેલીનાં ઉતરમાં ખીજ અવાજ આવ્યાં કે “મા, મા તે કાંહાં, જલદી હમારી આગલ તેને લાવકે તેને હમે ખાઈ જઈએ, સખખ હમે ઘણા ભુખાં થઈ ગયાં.” આટલુંજ સાંભલી તે સાહાજાદાની ખાતર જમાં થઈ કે પોતે કેવા દીકત ભયમાં આવી પડ્યાં. તેણે જોયું કે જે આરતે પોતાને એક હીંદની શાહાજાદાની જણાવી હતી તે તો કોઈ આદમ ખાઉ દેત જે ભાગેલાં ઉંજ ખાણવાલા ઘરમાં પડી રહેલો તેની આરત હતી, અને જોયો વટે મારણું રાહદારીઓને ભમાવીને પોતાનાં પંજ તલે ભચકી ખાઈ જતાં હતાં. શાહાજાદા ઘણો ખીધો તેથી પાછો ઘોડો સવાર થયો.

પણ તેજ વખતે તે દાકણ ત્યાં આવી ઉભી. તેણે જોયું કે શેકાર હાથમાંથી જ-
તો રહેછે ત્યારે બોલી “શાહાબદા તું કરી કી-
કર માં કર; તું કોણુછે? અને હયાં કોણુને ખા-
લેછે?”

“મેં મારો મારગ ગુમાવ્યોછે તે સોધુંછ.”
“જે તું મારગ ભુલ્યો હોયતો હકતાલાથી જાણવા
માગ, સખખ તે તાહારી મુશકેલીમાંથી તને છુટો
કરશે.” શાહાબદાએ તુરત આસમાન તરફ ન-
જર કીધી અને—

“પણ શાહેખ દીસ ઉગેલા જણાયછ માટે હું
હયાંથીજ ખતમ કરૂંછ.”

દીનારઝાડીએ કહયું, “અરે તે શાહાબદા ખ-
ચારાનું શુ થયું હશે તે મને જાણવાની ખહુંજ
ખાહેશ થાયછે. ખચીત તેને માટે મારાં દીળમાં
ધુજરાં ભરાયછે.”

સેહરાઝાડીએ જાણવું ‘એન આવતી કાળવેર
મારો ખાવીદ જ ને મને વગર હરખતે જીવવા
દશેતો એના ખુલાશો કહી સંભલાવીશ.” સેહ-
રાઆર એ પરાકરમ સાંભલવાને ઘણો આરજુ-
મંદ હતો તેથી એ દીવશે પણ તેને તેણીને
જવા દીધી.

દીનારઝાડીને તો પેલા ભોગની ચુંગાલમાં
પકડાએલા શાહાબદાની કંમખખતી જાણવાની
આતુરતા હતી તેથી એ રાતે તેણે તેની બે-
હેનને રાખેતા કરતાં જલદીથી ઉઠાડી, તે બોલી,
“બેહેન મેરખાંની કરી ગઈ કાલની અધુરી ર-
હેલી વાત તું આગલ ચલાવ, મને પેલા જ્યાંન
શાહાબદા વીશે ઘણી અજબજેબી લાગેછે અને
તેની ખવીશ અને તેનાં બચાંએ ભક્ષ કીધો કે
નહીં તે જાણવાને ખાએશ થઈ રહીછે.”

સેહેરીઆરે પોતે પણ તેણીનેજ મલતી પો-
તાની કીકર જણાવવાથી સુલતાનાંએ કહયું, “ત્યારે
શાહેખ એ પરાકરમનો અંત આજે હું કહી સં-
ભલાઈછે:—”

જ્યારે પેલી ધોંગી હાંદની શાહાબદાએ તેને
કીરતાર સોડે મદદ આહવાને ફરમાવું ત્યારે

તેણે ધારયું નહીં કે તે જગરથી બોલેછે, અને
ગુમાન લેઈ ગયા કે તે દદા તેને પોતાનાં પં-
જમાં સપડાએલોજ હજુર ધારેછે; તેટલા વાસ્તે
ખાદાની દરગા તરફ નજર નાખી તે બોલ્યો.
“ઓ ખલકના કીરતાર, મારા તરફ જ ને અને
એ નાપેકાર દુસમનથી મને છોડવ.” આટલું
કીધું કે તે સેહેતાનઝાડી પાછી પોતાનાં ભાગેલાં
મકાનમાં ચાલી અને સાહાબદે ઘોડાને એક મારી
ઝડપથી આગલ રસ્તો લીધો. તેને સારાં ભાચજે
પોતાનો ગુમાવેલો મારગ પાચો અને શહી
સલાંમત પોતાનાં ખાપનાં મેહલમાં પહોંતો.
ત્યાં જવા બાદ વજરની બે દરકારીથી તેનાંપર
કેવી ભયંકર આફત આવી પડી તેનું વીસતારી
બ્યાંન કહી સંભલાવું. જ્વેરથી શાહા ઘણો
ગુસાથી લાલ પીધો થઈ ગયા અને હોકમ કીધો
કે તે વજરને એકદમ ગુગલાવી મારી નાખે.

એટલું કહ્યાં બાદ યુનાની શાહાને તે યુગ-
લીખાર વજર બોલ્યો “સાહેબ, કુબાન હકીમ ત-
રફ તમે જ તમારાં જાનની સલામતી
વીશે સંભાલ વનાં બેસી રહેશો તો જ વીશવાશ
તમે તેનાંમાં મુક્યોછે તે કોઈ દીવસે તમોને ભારી,
પડશે. મારીતો પુર ખાતરી થઈ છે કે
આપ ખાવાંદનાં ફુસમનેની સીખવાણી ઉપરથી તે
તમારી જીવગી પર તરાપ મારવાને એક છુપા
બસુસ તરીકે હયાં આવેલોછે. તમે કહેશો કે તે-
ણે તમારું સખત દરદ દર્દ કીધું. પણ અફસોસ!
તેની ખાતરી કાણે કીધીછે! કદાચ એ મોજેજો
બાહારથીજ ફક્ત દખાતો હોય અને અંદરખાણથી
દરદ જેમનું તેમ પણ હોય. વલી તમોને જે દવા
લાગુ કીધીછ તે વખત જતાં નુકશાન નહીંજ
કરશે એવી ખાતરી કેમ થઈ શકે!”

યુનાની શાહા, એ કરપીન વજરની મતલબ
શું હતી તે પાંચી શક્યો નહીં, તેમજ તે પો-
તાનાં આગલાં મતને વલગી રહેવાને તાકાત ધ-
રાવી શક્યો નહીં. એ વજરનું કહેવું તેને
એકિલો રાખવાને પુરતું હતું તેથી તે બોલ્યો,
“વજર, તું કહેછ તે રાસ્તછે, અને તે મારી
જીવગી લેવાનાં હેતુથીજ અતરે આવ્યો હશે,
અને જો તે ચાહેતો પોતાની દવા સુગાડવાથીજ
પોતાનું કામ કરી શકે.”

જ્યારે વજરે પાહાદશાહાને એવાં વળાણપર
જોયો ત્યારે તેણે જણાવ્યું, “ખાવાંદ, તમારી
જીવગીની સલામતી ખાતર સરવેથી તુરતનો અને
એકસ ઉપાય તો એજ છેકે તમારે કુબાનને બો-
લાવી મંગાવી તેનું સર તનથી કુર કરવાને હો-
કમ કરવો.” શાહા બોલ્યો, “એનો નીકાલ એજ
ઉપાયથી કરવો વધારે બેહતરછે કે તે પોતાની
મતલબમાં નીસફલ જાય.” એમ બોલી તેણે પો-
તાનાં એક નફરને કુબાનને તેડવા મોકલ્યો. કુ-
બાનને કરી વાતની ખબર નહીં હતી તેથી તે
તુરત દરખાશમાં દોડતો આવ્યો.

જ્યારે તે આવ્યો ત્યારે શાહે તેને કહ્યું,
“કુબાન તને ખબરછ કે તને મે શું કામ હયાં
બોલાવ્યોછે?”

કુબાન-નહીં, જેહાંપનાહા, અને તમે ના-
વરનો શું હોકમછે તે સાંભલતો હું ઉભોછ.

શાહા-મે તને બોલાવી મંગાવ્યો તેનું એજ
કારણ કે તાહારો જીવ લેઈ તાહારેથી છુટો પડું.

પોતાની સાંમે અચપુચ મોહાતનો હોકમ સાં-
ભલી કુબાનને જે અજબેખી લાગી તેનો વી-
ચાર કરવો માહાલછે. તે બોલ્યો, “ખાવાંદ મારી
જીવગી લેવાનો સખખ શું? મે શું ચુનાહા
કીધાછ કે તેનાં દંડ તરીકે મારી જીવગી ને
આપવી પડેછે?” શાહા બોલ્યો, “મારી ખાતરી
કરવામાં આવીછકે તું મારી દરખાશમાં મારો
જાન લેવાનો ઈરાદાથી આવ્યોછે, અને જેનો
અટકાવ તાહારી જીવગી લેઈને કરીશ; વાસ્તે
અમે જલાદ શમરોહરનો એક ફટકો લગાવી એ
ચંડાળ કંગાળથી મને છુટો કર.”

જ્યારે કુબાન હકીમે શાહાને આવે ઘાતકી
કેરાવ સાંભલ્યો ત્યારે તેને તરતજ વીચારયું કે
જે બક્ષેશો અને મેહરખાની તેના ઉપર દખાડ-
વામાં આવી હતી તેથી તેના ફુસમનેએ તેના
ઉપર ફાવવાને રાખના કાન ભર્યા હશે. તેને
રાખનું દરદ સાઈ કીધું તેનો હવે પસ્તાવો થ-
વા લાગે; પણ તે ઘણો અસુરે. તેને રાખને
કહ્યું કે, “શું તમારું દરદ દર્દ કીધું તેનો તમે
આવો બદલો વાલોછે?” તેનું કાંઈપણ સાભ-
લ્યાં વના શાહે જલાદને તેનું દોડું ઉઘાડી ના-
ખવા ફરી હોકમ કર્યો. એ પરથી હકીમે કા-
લાવાલા કરવા સફ કર્યા. “અફસોસ!” તેને કહ્યું,
“મેહરખાન શાહ મને જીવતદાન બખશ અને
તે કીરતાર તારી ઉમરદરાજ કરશે; મને મારી
નાખવાથી પહુરેજ રહે, નહીં તરફે ઈસ્વરનો કોઈ
તારા ઉપર પણ એવીજ રીતે ઉતરશે.” તે મા-

છીએ તેની વારતા આટલું કહી અટકાવી, છ-
નને તે લાગુ પાડી. તે બોલ્યો, “અમે છન,
તુને હવે યાદ આવતું હશે કે જે બનાવ તે વ-
ખને કુબાન હકીમ તથા શાહ વચ્ચે બન્યો, તેજ
બનાવ હાલ આપણુ બે વચ્ચે બને છે.”

પછે તેને તેનું દાર્તાન આગલ ચલાવી કહ્યું
કે, યુનાનના રાજાએ હકીમની આંખે માગની
બોધાને ખાતર કપ્પલ કરવાને બદલે ધાતકી દી-

ર જીડું પાડવા ગયો. એ જાણી ને દર-
બારીએ ત્યાં હાજર હતા તેઓને દયા આપ-
વાથી રાજા પાસે તેનું જીવતદાન માગી જના-
વ્યું કે તે બે ગુનાહ હતો, તથા તેની સારી
ચાલના જામીન થવાને તેઓ પોતે તૈયાર હતા;
પણ રાજા આગલ તેઓનું કાંઈ વધુ નહીં. હકીમે
જે પોતાના ગુથનપર પડેલા તથા આંખે પાંતા બાં-
ધેલા પોતાની જીંદગી ખતમ કરનારો છેલ્લો જ

“પોતાની આંખને જાળાવ્યું કે તેને તેના આંખમાં રાખી.” (સફ પૃષ્ઠ)

લથી જવાબ વાલ્યો, “કષ્ટી નહીં; મારે તને
મારી નાખવોજ જોઈએ, નહીં તરકે જે હુ-
નરથી મને તેં સારો કીધો તેજ હુનરથી મા-
રી જીંદગીનો તું અંત લાવશે.” આંખે સાંભલવાથી
હકીમ પોતા તરફની રાજાની આંખે નીમખહ-
રામીપર ફીતકાર નાખી, મરવાને તકબ્બાર થયો.
જલાદ તેની આંખે પાતો બાંધી તથા તેનાં
હાથને સીકરી લેઈ, પોતાની તરવારથી તેનું શી-

તકો લેવાને ખોતી હતો, રાજાને ફરી
એકવાર અરજ ગુજારી. તે કહેવા લાગ્યો કે,
“જેહાંપના જ્યારે તમે નામવર મારી સીજ
પાછી નથી ફરવનારતો હું એટલુંજ માગી લેઈ-
છું કે, તમે મને એકવાર પાછો મારે ઘરે જવા
દેશો, કે હું મારા મોત પછી મારી શું, શું
કીરીઆ કરવી તે ફરમાવી આંખે, મારાં કુતુંબ
ને છેલ્લો બેતી લેઈ, મારેથી બની આવતું ગ-

રીખાને દાન આપું, અને મારી ચોપડીઓ, જેઓ સારો ઉપચોમ કરી જાંનતા હોય, તેઓને સવાધીન કરે. એ કેતાઓમા મારી પાસે એક ઘણીજ ઉમદા કેતાખછે કે જે હું તમે નામદારને આપવા ચાહું છું. તે ઘણી કીમતી ચોપડીછે તથા તમે નામદારના ખજાનામાં રાખવાને તે ઘણી અગતની થઈ પડશે.” રાજાએ પુછ્યું, “તેને એટલી બધી કીમતી કરવાનો સખખ શું છે?” “સાહેબ,” હકીમે જવાબ દીધો, “તે મધે ઘણીએક બેદી વાતો આવેલીછે, જે મધે મુખ્ય એ છે કે, જ્યારે મારું માથું સરીરથી જુદું પાડીઆમાં આવે ત્યારે, જે તમે નામદાર તે ચોપડીનું છકું પાંચું ઉગાડી દાલા હાથ ઉપરના પાનામાં આવેલી ત્રીજી લીલી વાંચશોતો, મારું કાપી નાખિલું શીર જેખી તમે સવાલ પુછસો તેના જવાબ આપશે.” રાજાને આએ અજાણ્ય જેવી ચોપડી જવાનો શોખ થવાથી તેને હકીમે એક દીવસ જલાદના કૃતકાથી બચાવી સીપાઇઓની મજબુત ચોકી સાથે તેને ઘરે રવાના કીધો.

હકીમે એ અવસરમાં પોતાનાં છેલા દીવસનો સઘલો ખદોખસ્ત કરી લીધો; અને એ હકીમના ખોત ખાદ કોઈ ફેર ન બનેલો એજેજ ખનારછે, એવો અફવા ઉઠવાથી તે જવાને ખીજે દીવશે વણર, અમીરો, સરદારો, અને તુકમા સઘલા દરબારને લગતાં આદમીઓથી મીજલસ ચીકાર થઈ ગઈ.

હકીમ કુખાને મીજલસ વચે લાવવામાં આવ્યો. તે પોતાના હાથમાં એક મોહાટી કેતાખ લેઈ તખતના પગ લગીન ગયો, અને એક પાણીનું વાસન મંગાવી તે મધે તે ચોપડીની ઉપર જે કંબર કરેલું હતું તે કાઢાડી તે વાસનમાં મેલીછી. એટલું કરી તે ચોપડી શાહના હાથમાં આપી, તેને કહ્યું, “સાહેબ, આએ કેતાખ લેઓ

અને જેવો જલાદ પોતાનું કાંમ પુરું કરે તેવોજ તેને મારું માકું લેઈ પાણીના વાસનમાં આએ ચોપડીનું જે કંબર મેલીછીછે તેપર મુકવાનો હોકમ કરજે. જેણે તે તેપર મુકવામાં આવશે તેણે જે લોહી વેહતું હશે તે બંધ થઈ જશે; જે પછે ચોપડી ઉગાડજે, અને મારું માકું તમારા સવાલના જવાબ વાલશે. “પણ શાહેબ,” તેને વળી કહ્યું, “મને ફરી એકવાર તમે નામદારની દયા ચાહવાને અરજ ગુજારવા દો; ખોદાને ખાતર મારી છેલી માંગણી કબુલ કરો; હું કહું છું કે હું નીરઅપરાધી છું.”

રાજાએ જવાબ દીધો કે, “તારી કાકલુદી ફેકટછે, જે કાંઈજ નહીં તો તારું માથું જે મારા સવાલનો જવાબ વાલનારછે, તે સાથે તને મારી નાખવાનો મેં કડાવ કર્યોછે.”

જલાદ હકીમનું માકું એવી હુશીઆરીથી કાપ્યું કે તુરતજ તે પેલાં વાસનમાં પડ્યું; અને જેણે તેને ચોપડીના કંબર ઉપર મુકવામાં આવ્યું કે લોહી તરત બંધ થયું. જે પછે, રાજા તથા દરબારી વગેરે સરવેની અજાણ્ય વચે તેને પોતાની આંખો ખોલી કહ્યું, “હવે શાહેબ, તમે ચોપડી ઉગાડશો?” શાહે ચોપડી ખોલી જન્યું તો તેના પાણી એકમેક સાથે ગુંદરથી વરગેલાં હોય તેવાં દીસવા લાગ્યાં; અને તે પાના શેહલથી ઉગાડવાને રાજાને ગરી ગરી પોતાને હાથ જીભને લગાડી મુકથી ભીજવવો પડ્યો; એ મીસાલે છકે સફ આવ્યો ત્યાં લગન તેને કરતું પડ્યું, અને જ્યાં વેદ વાંચવા કેલું હતું ત્યાં જોતાં કાંઈ લખેલું દીસતું નહીં, તેથી તેને પુછ્યું, “હકીમ” પેલાં માથાં તરફ ફરી રાજા ખોલ્યો, “આએ પાનાપર તો કાંઈખી લખેલું નથી.” પેલા હકીમના ઘરે જવાબ વાલ્યો, “ત્યારે થોડાં ખીજાં પાણાં ફેરવો.”

* અરબી લખનારઓમાં એવી રીતે મોલનાં માંચાના દાખલા પુપકલ મલી આવેછે. જખરના ખેટા સઈએદનું માથું કાપી નાખવા પછે મોલું હતું કે, “ખોદા સીવાય ખીજું કોઈ તેની મકતી ધરાવનાર નથી.”

જ્યાં લગન પેલી ચોપડીના પાનામાં બેલેલાં
ઝેરે રાજા ઉપર અસર કરી, ત્યાં લગન તેને
તે પાણી ફેરવ્યા કીધાં; અને દરેક પાનું ફેરવવા
આગમજ તેને તેના આંગણને જાળને લગાડવું
પડ્યું. થોડાવારમાં શાહને દીલમાં ચુકાવા લાગ્યું
તથા તેને શું થતું તે સુજ પડ્યું નહીં. તેની
આંખે અંધારા આવવા લાગ્યાં, જે પછે તુરતજ
તખતપરથી નીચે પડી હાથ પગ અકાડવા લાગો.

એટલું કેહતાં દીવસ ઉગેલો જોઈ સેહરાઝાડીએ
બોલવું માંડ્યું કીધું. દીનારઝાડીએ તેથી જખાન
ખાલી બનાવ્યું, “ખરેજ, પ્યારી બેહન, મને

કેટલી દલગીરી ઉપજે છે કે તને વાત પુરી કર-
વાનો અવકાસ મળ્યો નહીં! જો તને આજે ક-
તલ કરશે તો મારા જીવની એ ઉમેદ એમની
એમ રેહી જશે.” સુલતાનાએ કહ્યું, “બેહન, એ
સઘલું સુલતાનને હાથ છે; પણ મને આશા છે કે
એ નામદાર મને કાલ તુલીક જીવતી રેહવા
દશે.” તેનીને તે દીવસે મારી નાખવાને ખદલે
સેહરીઆર તો આવતી રાતની અધીરાઈથી વાત
જોતો; કારણ તે યુનાની શાહની વાત સાંભલ-
વાને તથા જીન અને માછી વચ્ચે પછે શું બન્યું
તે જાનવાને ઘણેજ આતુર હતો.

જોકે દીનારઝાડી યુનાની રાજાની વાત આ-
ગલ સાંભલવાને ઘણી અધીરી બની હતી તો
પણ તે હંમેસા અચાનક સકારામાં ઉઠી નહીં,
તેથી તેને જ્યારે સુલતાનને તેણીની ઊંચાઈથી
ખીદાર કીધી તારે લગભગ દીવસ થવા આવ્યો
હતો; અને તેથી તે બોલી, “બેહન, હું તારી
પાસે માગી લેઉં છું કે યુનાની શાહની વાત આ-
ગલ જાણવા; પણ મારી તે સાથે વલી એવી અ-
રજ છે જે તે જાલદી પુરી કરજે, કારણ હમના
સવાર પડશે.”

સેહરાઝાડીએ જ્યાંથી વાત છેલી મુકી દીધી
હતી તાંહાંથી બોલવું સહજ કીધું. તેનીએ સુ-
લતાનને કહ્યું, સાહેબ, જ્યારે દુખાન હકીમે, યાને
ખરે બોલીએ તો તેના ધડે, જોડું કે રાજાને ઝે-
રની અસર થઈ છે, અને માતર તેને આવે
ફુનીઆમાં થોડીજ ઘડી જીવવાની રહી છે, ત્યારે

તેને કહ્યું, “આ નાપેકાર, હવેજ તને ખબર
પડતી રહે કે જે હાકમે પોતાનામાં મુકેલી સ-
તાનો ઝેર ઉપયોગ કરે છે તેના કેવા હાલ થાય છે.
ઝોડે અથવા વેહલે, કીરતાર તેમના ઘેર ધનસા-
ર તથા ઘાતકીપણાને માટે તેમને સીજાએ પુ-
ગાડે છે.”

પેલા હકીમનું ધડ આતલા સખુન આચરી
નહીં રહ્યું કે રાજાએ તેના પાણુ તે કીરતારને
સ્વાધીન કીધો; અને પેલા ધડમાં જે થોડો જીવ
હતો તે પણ ખતમ થયો.

સેહરાઝાડીએ બોલવું સહજ રાખી કહ્યું,
“સાહેબ, યુનાની શાહ અને દુખાન હકીમનો
અંત આવી રીતે આવ્યો. હવે મને જીન તથા
માછીની વાત આગલ ચલાવવી જોઈએ; પણ
તેમ આજે માહુરેથી બની શકનાર નથી, કારણ
પોહાર હતો છે.”

આએ સાંભલી સુલતાન જે હુનેશ પોતાની ખંદગીનો વખત ભુલતો ન હતો, તે જત ઉઠ્યો અને માછી તથા છનની અધુરી વાત સાં-

ભલવાની ખાએસ હોવાથી સુલતાનને કહ્યું કે તે તેણીએ કાલ રાતે આગલ લંબાવવી.

ગઈ રાતે દીનારઝાડી જે અસુરે ઉઠી હતી તેના ખંગ એ દીવસે તેનીએ વાલી આપ્યો. દાહડો રોશન થવાની ઘણી આગમજ ઉઠી, શેહરાઝાડીને જાગૃત કરી તે યોલી, “એહન, જો તને ઊંગ ગાલેખ ન આવતી હોયતો એહ-રખાની કરીને માછી તથા છનની વાતનો ખાકી રહેલો હેવાલ હમને કહી સંભલાવ; સુલતાનને તથા મને એ સાંભલવાની ઘણી ખાએસછે, તે તુને સારી પેઠે માલમછે.”

“સુલતાનની તથા તારી ખાહેશ હું જલદીથી પુરી પાડીશ,” એવો સુલતાનાએ જવાબ દઈ સુલતાન તરફ મોહ કરી યોલતું સહર કીધું.

સાહેબ, તેણી યોલી, જેવી પેલા માછીએ યુનાની રાજા અને દુખાન હકીમની વાત પુરી કીધી કે તેને તે પેલા છનને લાગુ પાડી, જે ન હજી તેને પેલાં વાસનમાં કેદ રાખ્યો હતો. તેને કહ્યું, “જો રાજાએ તે હકીમને જીવવા દીધો હતો તો કીરતારે તેની અંદગી પણ લંબાવી હોતે; પણ તેને તો તેનાં સઘલા કાલાવાલા રદ કીધા; અને આએ છન, હવે તારો હાલ પણ તે-વોજ થશે. જો મારી માગણી તે કબુલ રાખી હતો તો હમનાં મને તારી દયા ઉપજતે, પણ જ્યારે તને કેદમાંથી છોરવવા જેવા મારા માહા-ભારત ઉપકાર તલે હોવા છતાં તે મને તારી મારી નાખવાની નેમથી પાછું નહીં હતવાનો

નીશ્ચયજ કહી જનાવ્યો, ત્યારે હવે જ્યારે તું મારા સપાતામાં આવ્યોછે તારે તેવાંજ કથાજ દીલથી મારે તારી સાથે વરતતું જોઈએ.”

છન ઉતર વાલ્યો, “નેક માછી, હું તને સોગંદ આપી એકવાર ફરી કહું છું કે આવા ઘાતકીપણાનો ગુનાહ તારે માથે ખેંચી લેવાથી હાથ ઉઠાવ. યાદ રાખ કે વેર લેતું એમાં કાંઈ સાબાસી મલતી નથી; જ્યારે ખીજા હાથ ઉપર ‘લુડાને ખદલે ભલું કરવું’ એ વધારે માન ભરેલુંછે. જેવી ઇમાને એક વખતે એટીકા સાથે ચાલ ચલાવી તેવી તું માહારી સાથે ના ચલાવ.”

માછી—વાર ત્યારે ઇમાને એટીકા સાથે ફેવી ચાલ ચલાવી તે કહે.

છન—ખચીત જ્યારે તારી તે સાંભલવાની મરજી છે તો આએ વાસન ઉગાડ. શું તું એમ ધારેછે કે આએ વાસનમાં ખંધીખાને પડી મને વાત કરવા ગમશે? જો તું મને છુતો કરેતો તુને જેતલી જોઈએ તેટલી વાત કહી સંભલાવસ.

માછી—નહીં, હું તને તારા ખંધથી ખલા સ કરનાર નથી; એ વીશે વાત કરવીજ હવે ફોકતછે. હું તને દરયામાં ફેંકી દેઉં છું.

છન—પણ ઉભો રહે, એક મારો યોલ સાંભલ; હું તને કાંઈખી દુખ નહીં દવાનો વચન આપું છું; વલી તેથી ઉલતો તને ઘણાજ તવગર થવાનો એક રસ્તો દેખાડી આપીશ.

માછીને દલદરીમાથી હુતો થઈ તવંગર થ-
વાની આશા ગાલેખ આવી. તે બોલ્યો, “જો
તારા કેહવામાં મારેથી ભરસો જિલાતો હોયતો,
હું તારું બોલવું કબુલ રાખું. **દીરતારના** ખો-
હોટા નામથી સોગંદ ખાઈને તું મને કેહકે તું
મને કશી ઇન્નિ પુગાડશે નહીં, અને એ તારા
વચન ઉપર ભરેશો રાખી હું વાસન ઉગાડીશ.
મારી ખાતરી છેકે એવા સોગન લીધેલા વચન-
થી તું પાછો ફરશે નહીં.”

તે જીને માછીના કહ્યા પરમાણે સોગન લી-
ધા અને તરતજ માછીએ વાસન ઉપરનું ધાંકનું
કાહાડી નાખ્યું. ધાંકનું ઉગાડતાંજ તેમાથી ધુ-
માડો નીકળી ઊંચે જવા લાગ્યો; અને જીને
પોતાનો અસલ અવતાર લીધા બાદ પેહલ પેહલાં
જે વાસનમાં તેને કેદ રાખ્યો હતો તે દરયામાં લાત
મારી ફેંકી દીધું. આએ જોઈ માછી ધુનવા

“તારી જાલ એમાં ફેંક અને માછલી પકડ.” (સફ ૧૩)

લાગે. “જન,” તેને કહ્યું, “તુંને વાસન ફેંકી દેવાની શું મતલબ? શું તેં હમના જે સોગંદ લીધા તે પાલનાર નથી? શું વરી મને ફરીથી જેમ દુખાન હકીમે શાહને કહ્યું હતું તેમ તુંને કેહવું જાઈએ કે, ‘મને જીવતદાન બખ્શ અને તે કીરતાર તારી ઊમરદરાજ કરશે.’”

જન માછીની આંખે બીહીકને માટે હસી બોલ્યો, “માછી, તું બીહના; જન માતર ગમતને માટે એ વાસન ફેંકી દીધું, કે જોઈ તું તે જોઈને ગભરાયે છે કે નહીં; પણ જન સોગંદ લીધા તે પાલસ કે નહીં તે તુંને જોઈ હોયતો તારી જાલ લેઈ મારી સાથે ચાલ.”

એમ કહી માછીની આગલ તેને ચાલવા માંડી. જે જોઈ માછીએ પણ પોતાની જાલ એકથી કરી તેની પછવાડે રસ્તો ધર્યો, પણ તેના પેતમા જીવ નહીં હતો. તેઓ શહેર છોડી એક પાહાડના શીખરપર જઈ પોહિંતા; જે પછી પાછા તેઓ એક મોહોટાં મેદાન મધે ઉતરી, કે જ્યાંથી ચાર ઢુંગર વચ્ચે આવેલા એક મોહોટા સરોવર આગલ તેઓ જઈ પુગા. સરોવર આગલ જઈ પોહિંચતાં જન માછીને કહ્યું, “તારી જાલ એમાં ફેંક અને માછલી પકડ.” માછી નીતો ખાતરી થઈ કે તેને તેમાંથી માછલી મળ્યા વગર રહેશે નહીં, કારણ તેને પાણીમાં તે પુષ્કલ દેખાતી હતી. પણ જ્યારે તેને જોઈ કે એ સઘલી સફેદ, લાલ, બહુ અને પીલી, એવા ચાર રંગની હતી, ત્યારે તેની અજાણ્યોના પાર રહ્યો નહીં. તેને પોતાની જાલ અંદર ફેંકી અને દરેક રંગની એક એક માછલી પકડી. એવી આગલ કંઈ તેને જોઈ નહીં હતી તેથી તેને પુષ્કલ અજાણ્યો પેડા થઈ અને તેની મોહોટી કીમત આપશે એવું ધારી તે ઘણું ખુશી થવા લાગે. “આંખે માછલી લેઈ જઈ” તે જન કહ્યું, “તારા મુલતાં આગલ ધર, ને તે તુંને તેં કંઈ લીધી નહીં હશે તે કરતાં

એની મોહોટી કીમત આપશે. તું દર રોજ આવી આંખે સરોવરમાંથી માછલી પકડજે, પણ ખુબ યાદ રાખજે કે એક કરતાં વધુવાર તારી જાલ એમાં ફેંકતો ના, નહીં તરફે તને પસતાવું પડશે. આંખે મારી સીખામન બહુ ગોખી રાખજે; ને જો તે પરમાણે બેરોબર તું ચાલશે તો તારું બહુજ થશે.” એતલું બોલી તેને પોતાનો પગ જમીન ઉપર થોક્યો, તેવીજ જમીન ફાટી અને તે જન અંદર ગેપ થઈ ગયો, જે પછે પાછી જમીન બંધ થઈ.

માછીએ જનની સીખામન પરમાણે ચાલવાના થેડાવ કર્યો હતો તેથી ફરી જાલ તેને સરોવરમાં ફેંકવી મોકલે રાખી, અને જે મધ્ય હતું તે પર પુરતો સંતોષ રાખી તે દીવસના બનાવોનો વીચાર કરતો શહેર તરફ પાછો ફર્યો અને તરતજ મુલતાનના મેહલમાં પોતાની માછલી આપવા ગીઆ.

મેહરાજાડી અચ્ચકી બોલી, “નામવરશાહ, દીવસ રોશન થયો છે તેથી માહરે હવે મોકલે કરવું જાઈએ.”

દીનારજાડી બોલી, “ખ્યારે બેહેન, છેલા બનાવો જે તેં કહ્યા તે ઘણાજ અજાણ્યોની પમાડનારા છે! મારેથી માની શકાતું નથી જે બાકી રહેલું તને કહેવાનું છે તેમાં એથી વધારે અજાણ્યોની હોય.”

મેહરાજાડી—બેહેન, જો મારો ખાવીદ મુલતાન મને કાલ રોજ સુધી જીવતદાન બખ્શ સેતો મારી ખાતરી છે કે માછીની વાતોતું બાકી રહેલું દારતાન તને વધારે અજાણ્યોમાં ગરકાવ કરશે, એટલુંજ નહીં પણ પુષ્કલ તે સાથે ગમત આપસે.

મેહરાજાડીને જનવાની ખાદેશ હતી કે, મુલતાના કેહ છે તે ખરું પડે છે કે નહીં, તેથી તેને તેનીને જોઈ કરવું એક વધુ રોજ મુલતવી રાખ્યું.

સહવાર થવા આગમજ દીનારઝાડીએ સુલ-
તાનને ઉઠાડી કહ્યું, “પ્રીય બેહન, દાહાડો રો-
શન થવાને થોડોજ વખતછે; માટે માછીની વાર્તા
આગલ ચલાવાની મેહરબાની કર. જ્યાં સુધી
એના છેડો શું આવેછે તે હું જનનીશ નહીં,
ત્યાં લગન મહને ચેહન પડનાર નહીં.” સેહરા-
ઝાડીએ સેહરીઆરની રજા લેઈ નીચે મુજબ
પોતાની કઠા આગલ કેહવા
માડી:—હવે જ્યારે પેલી
ચાર માછલી તે માછી
સુલતાન પાસે લેઈ ગયો
ત્યારે સુલતાનને કેટલી અજબ-
એબી લાગી હશે તેના વી-
ચાર કરવો હું તમો ના-
મવરની મુનસફીપર સોડુંચ.
તેને તેઓને એક એક પછી

“દાલત મેનવવાને રસ્તે પડ્યો.” (ચક્ર ૧૪)

હાથમાં લેઈ ઘણાંજ ધ્યાન સાથે તપાસી જોઈ,
અને ઘણેક વખત સુધી તેમની તારીફ કરવા
બાદ પોતાના પેહેલા વજરને બોલાવી હોકમ કર્યો.
કે, “આએ માછલી લે, અને યુનાનના શાહે
જે મારે વાસ્તે રાંધનારી મેકલીછે તેણીને સ્વાધીન
કર, મારી ખાતરીછે કે જેવી એ ખુબશુરતછે
તેવીજ સ્વાધીશત પણુ હશે.”

વજર જાતે તે માછલી રાંધનારી પાસે લેઈ ગયો
અને પોતે તેનીના હાથમાં આપી. તેને કહ્યું,
“લે, આએ ચાર માછલી હમનાજ સુલતાનને વાસ્તે

આવીછે, ને શાહે તારે હાથે તે ચકાવાનો હોકમ
કીધોછે.” એટલું કહી, તે પોતાના સુલતાન પાસે
પાછો ગયો, અને તેના હોકમથી રાજના ૪૦૦
સુનાના સીકા તે માછીને ગણી આપ્યા.

તે માછી, કે જેને આતલા બધા પછી પો-
તાના જનમમાં જોયાતા નહીં હતા તે આએ
જોઈ બાહવરે પડી ગયો. તે વીચારવા લાગ્યો કે

તે સ્વપ્નના જોતો હશે,
પણ તેને માલમ પડ્યું કે
તેના હાથમાં ખરેજ બધું
શોનું હતું, જે જોઈ
પોતાના કુટુંબની હાજત
પુરી પ્રાપ્તવાને તેને સંતોષ
પેદા થયો.

સેહરાઝાડી વચે બોલી,
પણુ સાહેબ, હવે તમો મા-

છીની વાત બંધ કરી, સુલતાનની રાંધનારીનું
શું થયું તે સાંભલો, કારણુ તે ઘણી ઘભરાતમાં
આવી પડી હતી.

માછલી સાફ કરી તેણીએ તેમને ચુલા
ઉપર એક પોણામાં તેલ નાખી તરવા મુકી; અને
એક બાબુ થઈ એટલે તેનીએ તેઓને બીજી
બાબુપર ફરવી.

હજુતો ફરવી રહી નથી, એટલામાં તેનીની
અજબએબીના અંત રહ્યો નહીં! તે રાંધણીની
દવાલ ફાતી તેમાંથી એક અજબએબ જેવી ખુ-

અચુરત ઝોરત અંદર આવી. તેનીએ, કુલ-ભાતી-સાતીનના કપડા પેહરયાં હતાં કે જે મી-સરની ઝોરતના પેહરવાસની ધપનાં હતાં; તેનીના કાંનમાં ઝેરીંગ લતકતાં હતાં, તેનીનાં ગરાં-માં મોહાતાં મોહીના હાર હતાં, અને હીરા જડેલી ખાંગરી તેનીના હાથને સોભા પમાડતી હતી, અને વલી તે સાથે હીંદી નેતરની એક લાકડી તેણીએ પોતાનાં દસ્તમાં ધરેલી હતી. તે પેલી ચાક-રડી, જે અળખેખીથી બે ફામ થઈ ઉભી હતી, તેની વધુ અળખેખી વચે, પેલા પોણાં આગલ ગઈ અને એક માછલીને નેતર લગાડી બોલી, “માછલી, માછલી, શું તમે તમારી ફરજ અળખો છો?” માછલીએ જવાબ નહીં દીધો તેથી તેનીએ ઉપલેા સવાલ ફરી પુછીયો, તેવું પેલી ચારે માછલીએ પોતાના માથાં ઊંચકી કહ્યું, “હા, હા; જે તમે ગણો તો હમે ગણીએ; જે તમે તમારું ફરજ અદા કરો તો હમે હમારું કરશું; જે તમે નાસો તો હમે છતી શુકરાના કર્યે.” જેવી તે માછલીએ બોલી રહી કે પેલી ઝોરતે પેણાં ઊંધા વારચો, અને ફાતેલી દવાલમાંથી નીકળી ગઈ, જે પછે દવાલ તરતજ ખંધ થઈ ગઈ અને આગલ હતી તેવી દીસવા લાગી.

પેલી રાંધનારી આંખે બનાવથી ઘણી ધુળવા લાગી. જ્યારે તેની જરા મુઠીમાં આવી ત્યારે મુલામાંથી માછલી કાઢાડવા તેને મારી, પણ જોયું તો કાલા કોલસા કર્તાંથી તે નફરત બની રહી હતી, તથા મુલતાન આગલ લેઈ જવાએ એવી હાલતમાં પણ હતી નહીં. એથી તેનીની ધાસ્તીનો અંત રહ્યો નહીં, અને તે જર જર રડવા પડી. તે બોલતી, “અફસોસ! મારું શું થશે. જે હું મુલતાનને જે બનયું તે કહીશતો તે મારું માનનાર નથી, પણ મારી કમબખતી કરશે.”

તે આવી રીતે માફું કુતતી હતી, તેવામાં મોહટા

વજરે આવી પુછ્યું, કે માછલી તૈયાર થઈ હતી. તેણીએ જે બનયું હતું તે સગલું તેને કહ્યું, જે સાંભલી વજર બહુજ અળખેખ થવા લાગ્યા. વજરે મુલતાનને બધું ખરું કહેવાને બદલે કાંઈક તાલમેલ કરી સમજાવીએ. જે પછે તેને પેલા માછીને તેડી મંગાવ્યા, અને તેને તેવીજ બી-જ ચાર માછલી લાવવાનો હાકમ કર્યો, કારણ કાંઈક બનાવને લીધે પેહલી માછલી મુલતાન આગલ મેહલી શકાઈ નહીં. છને જે તે મા-છીને કહ્યું હતું તે વજરને કહેવાને બદલે, તેને બાહનું કાઢાડી કહ્યું કે તે દીવસે તેનેથી માછલી લાવી શકાશે નહીં, કારણ જ્યાં તે મલતી હતી તે જગ્યા ઘણી દુર હતી; પણ બીજે દીવસે જર લાવી આપવાની તેને કબુલાત આપી.

એ પછી માછી રાતનો નીકલ્યો, અને પેલા સરોવર આગલ જઈ બીજે દીવસે સહવાર-માં સકારેથી પોતાની જાલ તેમાં ફેંકી, બીજ ચાર માછલી લાવી વજરને સ્વાધીન કીધી. વ-જર પોતેજ તે રાંધણીમાં લેઈ ગયો, અને ચાકરડી શું કરેછે તે જોતો તેની આગલજ ઉ-ભો. તે ચાકરડીએ માછલી સાફ કરીને આગલ મુઆફકજ તરવા મુકી; જ્યારે એક બાબુ તૈયાર થઈ ત્યારે તેનીએ તેઓને બીજ બાબુ પર ફરવી, તેવીજ રાંધણીની દવાલ ફાટી, અને પેલીજ ઝોરત, તેજ પેહરવાસમાં, પેલીજ હાથમાં લાકડી લેઈ અંદર દાખલ થઈ; એક માછલીને તેને લાકડી લગાડી, આગલની કાનીજ તેમને કહ્યું, અને પેલી ચાહારે માછલીએ તેનીને તે-ઓજ ઉતર વાલ્યા:-

“પણ, નેકીના ખાવીંદ,” શહેરાઝાડી બોલી “મારે ખતમ કરવું જોઈએ કારણ સુર્ય પોતાના દમામ સાથે બહાર પડ્યોછે. જેમ તમેને કહ્યું છે તે ખરેજ અળખેખ જેવું છે, તોપણ જે હું કાલ લગીન છપતી રહીશ તો હજી બાકી રહેલી

બાબદ કહી શંભલાવીશ, જેએ કરતાં વધારે નવાઈ ધરાવેછે." સેહરીયારે ધારીછાં જે હવે પછેના બ-

નાવો નહીં વીચારાએ તેવા હશે તેથી બીજા રાતે તે સાંભલવાનો વીચાર રાખ્યો.

બીજા બામદાદે સુલતાન, દીનારઝાદી ઉઠે તેની આગમજ બાદ્યો, "ધ્યારી બાનું મારી એવી મરજીએ માછીની વાત તમો પુરી કરો. એના છેડો કેમ આવેચ તે જાનવાને હું ધણા આરજીમદહુ." એ ઉપરથી સુલતાનાએ નીચે મોઆફક બોલવું સહર કીધું:—

નામવર શાહ, પેલી ચાર માછલીઓએ જવાબ વાલવા પછે તે જીવાન આરતે પોતાની લાકડીવને પેણા ઉઘો વાલ્યો અને જે રસ્તે પોતે દાખલ થઈ હતી તેજ રસ્તે પાછી ગેખ થઈ ગઈ. મોહાનો વજર આએ બનાવ નેઈ બોલી ઉલ્યો, "આએ બાબદ સુલતાનથી છુપાવા કરતાં જાહેર કરવાથી ખરેજ તેને બહુ અનએ બી પમાડશે. હું તેને જરૂર એથી વાકેફ કરું."

એ તેના વીચાર વજર તુરતજ અમલમાં લાવ્યો. અને જે બન્યું હતું તેના તુલોતવીલ હેવાલ સુલતાનને કહી સંભલાવ્યો.

સુલતાનને બહુ અનએબી પેણ થવાથી આએ તલેસમ પોતે જાતે જોવાને તે અધીરો થયો. તેને તુરતજ પેલા માછીને બોલાવી મંગાવી કહ્યું, "દાસ્ત, તું મને પેલાંમાની બીજા ચાર માછલી લાવી આપી શકશે." "જે તમો નામવર મને તરાણ રોજની મેહતલ આપોતો તમારો હોકમ બજવાને તૈયારહું." તેને માગેલી મેહતલ સુલતાને કબુલ રાખવાથી, તે તુરતજ પેલા

સરોવર આગલ ગયો. પેલીજ જાલ નાખતાં તેને ચાર તેમાંની માછલી પકડી, જે વગર ખોટી રેહવે સુલતાન પાસે લેઈ ગયો; તેની આએ જરૂરને માટે સુલતાન બેવડો ખુશી થયો, કારણ તેને તે એટલી જલદી માછલી લાવી આપશે એવી આશા નહીં હતી. માછીને તેની મેહનતને માટે ૪૦૦ સુનાના સીકા મળ્યા. જેવી માછલી સુલતાને વેચાતી લીધી તેવીજ વજરને તે તેના ખાનગી આરઝામાં લેઈ જવા, તથા તેમને તલવાને માટે જેબી અસબાબ નેઈએ તે તૈયાર કરવાને હોકમ કર્યો.

જે પછે પોતે વજર સાથે અંદર દાખલ થઈ આરઝો બંધ કીધો; અને વજરે તે માછલી સાફ કરી, પેણામાં તરવાને મુકી. જેવી એક બાબુ તૈયાર થઈ કે તેને તેઓને બીજા બાબુ ઉપર ફરવી. તરતજ આરઝાની દવાલ ફાટી; પાણુ પેલી જીવાન આરતને બદલે દહસત પેડા કરે તેવો જખરો એક હખશી ગોલામના પોશાકમાં દાખલ થયો, જેને પોતાના હાથમાં એક લીલા રંગની લાકડી પકડેલી હતી. તે પેલા પેણા આગલ નહીં, પેલી માછલીમાની એકને પોતાની લાકડી લગાડી, જરથી પોંકાર મારી બોલ્યો, "માછલી, શું તમો તમારી ફરજ બજાવો?" એ સાંભલી પેલી માછલીઓએ પોતાના દોકાં ઉંચાં કરી જવાબ દીધો, "હા, હા, હાએ બજા-

વીએછે; ને તમે ગણોતો હમે ગણીએ; ને તમે તમારું કરજ અદા કરોતો હમે હમારું કરશું; ને તમે નાસોતો અમે જીતી, શુકરાના કર્યે.”

જેવી પેલી માછલી આએ બોલો બોલી રહી કે તે હબશીએ પેલા પેણા આરકાની વચ્ચે ફેંકી દીધો અને તેમાની માછલી કાલશો બની ગઈ. એ કામ

પૂરું કરવા પછી તે હબસી ગુસ્સા સાથે પાછો ફર્યો, દેવાલ બંધ થઈ ગઈ, અને આગલ હતી તેવીજ દીસવા લાગી.

સુલતાને વજરને કહ્યું; “ને મે આને જોયું છે તેપરથી મહને મુંગું બેસવાને ચેહન પડશે નહીં. આએ માછલીએ બેશક કાંઈ ઉડો બેઠ ધરાવેછે.” એમ કહી તેને તે માછીને તેડવા

માકલ્યો અને જ્યારે તે આવ્યો ત્યારે તેને સુલતાને કહ્યું; “માછી ને માછી તું મારે વારતે લેઈ આવ્યો તેએએ મારો છવ બહુ ઉદાસ કર્યોછે; તે તે કયાંથી પકડી?” “શાહેબ,” તે માછીએ જવાબ દીધો, “આપણી સામને જે પાહાડ દખાળે તેની પેલી બાબુએ ચાર તેકડી વચે આ-

વેલા એક સરોવરમાંથી મે તે પકડી.” સુલતાને વજરને પુછ્યું “તે સરોવર તું ને માલમછે.” વજર બોલ્યો, “નહીં શાહેબ, મેતો તેણે વીશે કાંઈ સાંભળ્યું પણ નથી; જોકે તે પાહાડની પેલી બાબુએ હું શેકાર રમવા જતો હતો તેને ભાગ્યે ૬૦ વર્ષ થયાં હોય.” સુલતાને માછીને પુછ્યું કે મેહલથી સરોવર કેટલો દુર હતો.

માછી બોલ્યો, “શાહેબ, માતર તરાણ કલાકની મંજલપરછે.” આએ શબ્દ સાંભળતાં સુલતાને પોતાના સઘલા દરબારીઓનેધોડે સવાર થઈ ત્યાં રસ્તો કાપવા ફરમાવ્યું, અને માછીને રસ્તો દખાડવાનો હોકમકી-ધો. તેએ સઘલા પાહાડ ઉપર ગયા અને તેની બીજી બાબુએ પાહાડની નીચે તે. આએ એક ના-

માછલી વેચવાનો છે.

હોતું મેદાન દીકું કે જે વીશે કોઈને હજી મુશીબ બખર પણ ન હતી.

છેલ્લે તેએ પેલા સરોવર આગલ આયા. કે જે સરોવર ખરેખર માછીના કહ્યાં પરમાંણે ચાર તેકડી વચે હતો. તે સરોવરનું પાણી એટલું તો નીતરું હતું કે તેમાંથી જોતાં માછી, જે

ચાર રંગની માછલીઓ મેહલમાં લાવતો હતો. તે તરતી દખાવા લાગી.

સુલતાને તે સરોવરને કીનારે ઉભો રહી ઘણો વખત સુધી અનન્યેખી સાથે તેમાની માછલીઓ તરફ જોયા કીધું; પછે પોતાના દરબારીઓ તરફ ફરી તેમને પુછ્યું કે, આએ સરોવર જે શેહરની આતલો નજદીક છે તે તમારા માના કોઇના દીઠામાં નહીં આવે એ કેમ બને. તે બધાઓએ જવાબ દીધો કે, તેઓએ તે વીશે કબી સાંભળ્યું પણ નહીં હતું.

સુલતાને તેપરથી કહ્યું, “જ્યારે તમે સર્વેના એવાજ વીચારછે કે તમારે એ વીશે કઈ સાંભળ્યું પણ નથી, તથા એ નવદથી બને પણ તમે કંતા થોડી અનન્યેખી ઉતપન થતી નથી, ત્યારે એ થોડાવ કીધોછે કે આએ સરોવર અતરે કેમ બનશે તથા એમાંની સઘલી માછલી ચાર રંગની કાંચછે તે હું જ્યાં લગન જનીસ નહીં ત્યાં સુધી મારે મેહલમાં પાછો પગ નહીં મુકવો.” એતલું કહી તેને, પોતાની દરબારને ત્યાંજ છાવની નાખી પડવાનો હુકમ કીધો; જે ઉપરથી તરતજ સુલતાને, અને તેના રસાલાને માટે તંબુઓ તે સરોવરને કીનારે થોકવામાં આવ્યા.

રાત પડતાંજ સુલતાને પોતાના તંબુમાં ગયો, અને પોતાના મેહલા વજરને એખલો તેડીને કહ્યું, “વજર, આએ બાબદથી મારા મનમાં બહુ બેચેની પેડા થઈછે; આએ સરોવરનું અહીં આવવું, પેલા હુખસી, જેને આપને મારા ખાનગી ઓરડામાં જોયો તેનું હાજર થવું, તથા પેલી માછલી, જેને આપને બોલતાં સાંભલી, તે સઘલાંથી મારી અનન્યેખી એટલીતો ઉસકેરાઈ છે, કે તે સઘલું શું છે તે જ્યાં લગીન હું જનું નહીં ત્યાં સુધી મારાં જીગરને ધીરજ આવનાર નથી. આએ કારણુ સાર જે તંબુ છોડી એખલો એની સોધમાં જવાનો થોડાવ કીધોછે, અને એ

મારી ઘેર હાજરી સગલાંથી છુપી રાખવાનો મારો ઇરાદોછે. મારાજ તંબુમાંનું રહે અને જ્યારે સહવારના મારા અમીર ઉમરાવો મારી મુલાખાને આવે ત્યારે તેમને હું સારી પેઠ નથી એવું બાનું કાઢાડી પાછા રવાના કરજે; એજ મીસાલે તેઓને જ્યાં સુધી હું નહીં આવું ત્યાં લગન જવાબદેને.”

સુલતાનેને તેના આએ ઠોડાવ ફરવવાને વજરે ઘણી એક મીનત જીગરી. તેને સાંહને દખાડી આપ્યું કે એમ કીધાથી તે પોતે ઘણીક ધારતીમાં આવી પડશે, અને તે છતાં કદાચ છેલ્લે તેની સઘલી મેહનત ફકત જશે. તે બધાં કેહતાથી સુલતાનેપર અસર થઈ નહીં, તેને તો થોડાવજ કીધો કે ખસ જવું તે જવુંજ. પાંઉ પીઆડો જવાને લાયકનો તેને પોશાક પેહડી લીધો, અને સાથે પોતાનું ખંજર રાખ્યું; જેવું બધું સાંત થયું કે પોતે નીકલી પડ્યો અને થોડીક મેહનત પછે એક ટેકડી ઉપર જઈ પેહાંતો. ત્યાંથી ઉતરવું તેને બહુજ સેહલું પડ્યું, અને સપાત જમીનપર આવવા પછે જ્યાં સુધી સુરજ ઉઝ્યો ત્યાં સુધી સીધોને સીધોજ ચાલયા કીધો. સુરજની રોશનીથી તેને સાંમે એક મોતી ઇમારત ફરથી દખાવા લાગી. એથી તે ખુશી થવા લાગ્યો કે ત્યાં જવાથી બધી રીતે પોતે વાકેફગાર થશે. જ્યારે સુલતાને પેલી ઇમારતની નજદીક જઈ પુગો ત્યારે તેને જ્યુંતો તે એક ઘણો ભપકાદાર સંજેમરમરના પથરથી બાંધેલો મેહલ હતો. તથા તેને મજબુત કીલા જેવો બનાવાને આરસી માફક ચલકતાં કીધેલાં તીખાં લોહોડાનું પડ કરી લીધું હતું. આએ પોતાની મેહનતના બદલામાં આવી એક સુંદર ઇમારત નજર પડવાથી તે ઘણો ખુશી થયો અને કીલાની સાંમે ઉભો રહી ઘણાજ ધ્યાનથી તે તપાસ્યો.

પોતાની આએ હોશ પુરી પાડવા પછે તે દ-

સ્વાગ્ન આગલ ગાંધો, કે જેને બે બારણા હતાં અને તેમાનું એક ખાંચું હતું. જોકે પોતે સેંદે-લથી અંદર દાખલ થઈ શકેલા હોય તોબી બારનું થોકડું તેને વધારે દૃઢસ્ત વીચાર્યું. પહેલે જરા આસ્તેથી બારનું થોકી પોતે થોકો વાર થા-ળ્યો. જ્યારે કોઈ નહોતું આવ્યું ત્યારે તેને વી-ચાર્યું કે કોઈએ સાંભળ્યું નહોતું હશે તેથી વધારે જોરથી થોકડું; અને તે પછે વધારેને વધારે જોરથી થોકવા લાગ્યો. પણ કોઈ તેની નજદીક આવ્યું નહોતું. આંખે માંમલો નોંધી તે ઘણું અ-જાણ્ય થવા લાગ્યો કારણે આવી સારી હાલતમાં રહેલો એક મેહલ વગર વસેલો હોય એમ તેને લાગ્યું નહોતું. પોતે મનસે બોલવા લા-ગ્યો. “જે કોઈ અંદર નથી તો મહેને કસી બીહવાની ગરજ નથી; અને અગર જે અંદર કોઈ હશે, તો મારો બચાવ કરતા હું હજાર બંધછું.”

છેલ પોતે અંદર દાખલ થયો, અને સીદી આગલ જઈને હાંક મારી બોલવા લાગ્યો, “શું અરે કોઈ નાંઈ કે એક બેગાના બુખથી આવ્યું-રહે થાપલા રસ્તે જતાં સખતને કાંઈ ખાતાનું આપી

આસરો આપે!” એજ શબ્દોમાં તેને બે ત્રણ વખત હાંક મારી જાયો અને જો કે તે ઘણું મોહોતેથી બોલતો તોપણ તેને કોઈએ ઉતર વાલ્યો નહી. તેની અજાણ્યોના કાંઈ પાર રહ્યો નહોતું. આગલ વધી તે એક મોહોતાં દીવાનખાના-માં દાખલ થયો, અને બધી તરફ ફરીને જોયું પણ તેને કોઈ આદમી નજરે પડ્યું નહોતું.

શેહરાઝાડી વચે બોલી ઉઠી “પણ નેકીના ખાવાંદ દીવસ ઉચ્ચાં, તેથી મારેથી આગલ બો-લી શકાતું નથી.”

દીનારઝાડી બોલી ઉઠી, “અરે! બેહન. જ-યારે વાત રસપર આવી તોજ તું તેને પછી નાખેચકે.” “તારી વાતતો ખરીછે,” શેહરાઝાડી એ જવાબ દીધો, “પણ તુંને ખબર છે કે મને તે મુકી દીજો જોડે. જે મારા શેહનશાહી ખાવાંદની ખુશી હશે તો બાકી રહેલી કાંઈ રા-તે કહી સંભલાવીશ.” શેહરીયાર એમ કરવાને કબુલ થયો, પણ તે કાંઈ દીનારઝાડીને ખુશી કરવા નહોતું, પણ પેલા સુલતાનને તે કીલામાં શું ન-જર આવ્યું તે જાનતાની પોતાની આનુરતાને લીધે.

આગલી રાતે દીનારઝાડી ઘણો વખત ઊંઘા-ઈ રહી હતી. તેનો બદલો વાલવાને આંખે રાતે તેણીએ જરા પણ પોતાની આંખ બંધ થવા દી-ધી નહોતી, અને જ્યારે તેનીએ જાગ્યું કે હાંસ-નો વખત થવા આવ્યો ત્યારે પોતાની બેહન શુલતાંનાને ઉઠાડી બોલી, “બેહન કાલે પેલા કીલાની વાત જાંથી અધુરી મુકી ત્યાંથી આગલ

વધારીને મેહરબાની કરી મને જનાવ કે પછે ત્યાં શું બન્યું.”

શેહરાઝાડીએ એ ઉપરથી વાત સર કીધી અને સેહેરીઆર તરફ ફરી બોલી, નેકબખત અને મેહરબાન શાહ, જ્યારે સુલતાને પે-લા કીલામાં કાઠનેજ દીધા નહોતું ત્યારે તે આ હોતાં દીવાનખાનામાં દાખલ થયો અને જોયું તો

એક હબરી દાખલ થયા. (સફ ૬૬)

દવાલો ઉપર રેસમી પરદા નાખેલા હતા તથા જ્યાંની બેઠકો અને કોચો મકાના ઉત્તરમાં ઉત્તર કપડાંથી સીંગારેલાં હતાં, અને સઘલાં આરકાને સુના તથા રૂપાંથી ભરેલાં કીમતી હીનડનાં કપડાના પરદા કરેલા હતા. ત્યાંથી આગલ વધતાં તે એક ઘણીજ ઉમડા રીતે સંજારેલા દીવાનખાનામાં દાખલ થયા, જેની બધે એક કરંજો હતો અને જેના ચારે ખુને બદ સુનાના ખનાવેલા ચાર સીંહ હતા કે જેમના મુખમાંથી મોટી અને હીરાના જરાના જેવું પાણી બાહાર નીકળતું હતું.

તે કીલાની ત્રણ બાબુએ, ઘણેજ રલીઆમના બાગ ખનાવેલો હતો, અને એ જગ્યાની રોનક અને દમામ પુરો કરવાને જાત જાતના મીઠા સરોદથી ગાનું ગાનારાં પક્ષી લાવી ત્યાં એકથા કીધાં હતાં, અને તેઓ નાહાસી નહીં જાય માટે ઝડોપર જાલ નાખી હતી તથા તેના છેડા મેહલની દવાલ સાથે જોડી લીધા હતા. સુલતાન આએ આરડેથી પહેલે આરડે એમ બધે ફરવા લાગો અને જ્યાં જતો ત્યાં સઘલું જોઈ તે અજબબધ થયાં વના રહેતો નહીં. ફરતાં ફરતાં થાકી જવાથી એક જોડી બારી આગલ જઈ તે બેઠા, કે જે બારીમાંથી બાગ દેખાતો હતો. અહીં બેઠા બેઠા જે તેને સઘલું જોઈ હતું તેના વીચાર કરવા લાગો. એવામાં એકાએક કોઈ દુખથી ફરયાદ કરતું હોય તેવો તેને અવાજ સાંભળ્યો. તેને તે ધ્યાનથી સાંભળ્યું તો તેને ખોલતે ખોલું સાંભળાયું; 'આનસીખ! જે હવે તું મને સુખ ફરી આપવા દેનાર નથી અને મને જ્યારે તે કુનયામાં સઉથી કંગાલ કરતાં બેતેર કીધાય તો માફ હવે મેહલ આપીએ તુકો ધસીજ કરી મારાં દુખમાંથી છોડવ. અફસોસ! કેવું અજબબધ જેવું છે કે આતલું નીરડયપાણી મારાપર વાપડ્યાં છતાં હું હજી જીવતા છું?"

સુલતાન તરતજ પોતાના પાંઉપર ખરે થયો, અને જે મેરથી અવાજ આવતો હતો તે તરફ ચાલ્યો. એક મોહિતાં દેવાનખાનાનાં દરવાજા આગલ તે જઈ પુગો, અને તે ઉગાડી જીંથુ તો જમીનથી જરા ઉંચાં કરેલા એક તખતપર એક ઘણેજ ખુબ-સુરત જવાન ઘણાજ ઉંચા પોસાકમાં બેઠેલો હતો. તેના ઓહ ઉપરથીજ દુખનો છાપ દીસી આવતો. સુલતાને તેની પાસે જઈ કુનસ બળવી. તે જુવાને માતર માથું હલાવી પાછી સલામ વાંલી. તેનેથી ઉઠી પાણુ સકાતું હતું નહીં. તેને સુલતાનને કહ્યું, “નામવર સાહેબ, મારી ફરજ છે કે તમોને આવકાર દેવાને ઉથલું જાઉં, તથા તમોને પુરતું માન મારેથી બની આવે તેમ આપવું; પણ તે મારેથી મારી કમબખતીને લીધે બની શકતું નથી, તેથી આશા રાખુંચકે એમાં તમો કાંઈ અપમાન સમજશો નહીં.”

સુલતાન—સાહેબ, તમો જે મારે માટે ઉમદા વીચાર ધરાવો છો તેથી હું તમારો ઘણો ઉપકારી છું. તમારાં નહીં ઉથવાના કારનને લીધે જે તમો માફી ચાહો છો તે હું દીલોજનથી કબુલ રાખું છું; પણ તે ગમે તેબી કારનથી હાય. તમારી ફરીયાદ સાબલવાથી, અને તમોને માહિતમમાં જાઈ દીલ જખમી થવાથી, હું મારી મદદ તમોને આપવાને અતરે આચો છું. ખોદા કરેને મારેથી એવું બને કે તમારા કુખનું નીવારન હું કરી શકું; જે પાર ઉતારવાને મારેથી બનતી મેહનત લેવાને હું ચુકીશ નહીં. જો તમો મને તમારાં કમ ભાયગની તવારીખથી વાકેફ કરસો તો મારા ઉપર મોટો ઉપકાર થયેલો સમજીશ. પાણુ

પેહલાં મેહરબાની કરી મને જતાવો કે આંખે મેહલની પાસે આવેલાં પેલી ચાર રંગની માછલીના સરોવરનો શું ભેદ છે? આંખે કીલાનો ધની કોણ છે? તમો અતરે આંખે હાલતે કેમ છે? અને તમો એખલાજ હોવાનું કારણ શું?”

આંખે સવાલોનો જવાબ આપવાને બદલે તે જુવાન જરજર રડવા પડ્યો. તે બોલ્યો, “ખરેજ, નસીબ કેવું બેમરવત છે! જેને તેને મોહિતા કરવા હતા તેનેજ તોડી પાડવામાં તે મળ લે છે. એવો તે કોણ છે કે જે તેનું આપેલું સુખ વગર અદચને ભોગરી શકે છે, અને જેનો દીવસ હંમેસ રોસન અને વગર અદચને જાય છે.”

સુલતાનને દયા ઉપજવાથી તેને તેની દલગીરીનું કારન એકદમ કહી સંભલાવાને કહ્યું.

તે જુવાને જવાબ દીધો, “અફસોસ! નામવર સાહેબ, હું રડી તથા માહિતમ કરી આંખુની નડી ચલાઉ તેમાં શું સખ?” એતલું કહી પોતાનો જબો ઊંચો કરી તેને સુલતાનને દખાડી ઉઠે તે માતર માંથાંથી તે કમર સુધીજ માનસના અવતારમાં હતો અને બાકીનો અરધો ભાગ કાલા સંગેમરમરના પથરનો હતો.

આંખે છેલા બોલ બોલતાંજ સેહરાઝાડી અચકી પડી, અને સુલતાનને કહ્યું કે દીવસ રોશન થયો છે.

સેહરીઆર એતલોતો એ વાતથી ખુશી થયો હતો, તથા સેહરાઝાડી સાથે એતલો તો પ્યારમાં પડ્યો હતો કે તેને તેનીને એક મહીનો વધુ જીવવા દેવાનો ઘેડાવ પોતાના મનમાં કરી, તેનીને કાંઈ કેહવા વગર હંમેશ મુઆફકે ઉઠી ચાલતો થયો.

વાત પુરી કરવાને દીનારગ્રાડી એટલીનો ખા-
તી હી કે તેનીએ ખીજે દીવસે તેનીની બેહનને
હંસ કરતાં-જલડી ઉઠાડી કહ્યું, “બેહન, પેલી
રસોલી વાત કરવાની નવાજેસ કર.” સુલતાનાએ
જવાબ દીધો, “હા, તારી મરજી હું પાર પાડુંછ.”

તેનીએ બોલતું સહરું રાખી કહ્યું, તમને
તરતજ સમજ પડી હશે કે તે સુલતાન પેલા
જુવાનની આંખે હાલત જોઈ ઘણેજ અજાણે
થયો. તેને પેલાને કહ્યું, “જે તમે મને દખા-
ડીયું તેપરથી એક ગમથી મને કમકમાત ઉપજે
છે તેમજ ખીજા હાથ ઉપર મારી અજાણેખી
તેનું કારણ જનવા વગર થોખી શકતી નથી.
તમારી તવારીખ સાંભળવાને હું તદન અધીર
ખની ગયાછું કે જે માતસના વીચારમાં નહી
આવી શકે એવી અજાણેખી ધરાવતી જોઈએ;

અને વલી મને એવું દીસેછે કે પેલા સરોવર
તથા તેમાંની માછલીઓ પણ તે સાથે સંબધ
ધરાવતી હશે. તેતલા વાસ્તે હું તમારી પાસે મા-
ગી લેઉં છું કે તે મને કહી સંભલાવો. તે વાત
કેહવાથી તજાને પણ જરા દેલાસો મલસે, કારણ
આતલું તો ચોક્કસ કે જોયા પર હાંડેસો આવી
પડેછે તેઓ તે ખીજાને ક્યાંથી આમુદગી
પાડેછે.”

“હું તમારી માંગની કબુલ રાખુંછું.” પેલાએ
જવાબ દીધો, “જેકે એમ કરવાથી માફ દુખ
પાછું તાજું થયાં વીના રહેશે નહીં. ખરેજ માન-
સથી વીચારી નહીં સકાએ તેવી હકીકત સાંભ-
લવાને તમારા, કાન, તમારું મન, અને તે સાથે
તમારી આખ તૈયાર કરો.”

કાલા તાપુના જુવાન રાજાની તવારીખ.

મારા મેહરબાન સાહેબ, મને તમોને જના-
વધું જોઈએ કે, પેલાએ કેહતું સહરું રાખી જના-
વધું, મારો મહમુદ નામનો પીતાઆએ દેશ ઉપર
રાજ કરતો હતો. એને કાલા તાપુની રાજધા-
નીના નામથી બોલાય્યામાં આવતું હતું, કે જે
નામ પેલા ચાર પાસેના દુર્ગરોપરથી આવીઆ
માં આવ્યું હતું, કારણ એ દુર્ગરો આગલ કાંઈ

જ નહી પણ તાપુ હતા. જે રોહરની અંદર
માહરો બાપ રહેતો હતો, તે તજાએ પેલા
સરોવર જોયો ત્યાં હતું. એ સગલું કેમ ખન્યું
તે મારી વાત તમો આગલ સાંભલસો તેપરથી
તમોને માલમ પડશે.

માહરો બાપ સીતેર વરસની ઉમરે બેહસ્ત
નસીન થયો. જે તેની ગાડીએ આવતાંજ મારા

કાકાની બેતી સાથે નેકા કર્યું. તેની મારી પર ખરો પ્યાર રાખેલો એવી મારી તેનીના પાંચુ ખાતરી હતી; અને મારે વાસ્તે પુછોતો હું તેણીને એટલીતો ચાહોતો હતો કે હમારા જેવું કુખી જોકું બીજું કોઈનું નહીં હશે, એટલી મગરૂરી હું ધરાવતો હતો. આવીજ હાલતે પાંચ વર્ષ શુભરી ગયાં, જે વખત પછે મને એવું લાગતું કે મારી રાની મને આગલ જેટલી પ્યારી નહીં હતી.

આસતે આસતે વાત કરવા લાગી; પણ માતર મારી આંખ વીચી હું પડેલો હતો તેથી તેઓની સઘલી વાત મેં સાંભલીઆ કીધી.

તેઓમાંની એક બોલી, “હાવા દીલહરન કરનાર સાહાબજાની ઉપરથી પોતાના પ્યાર ખીસેદી રાણી ઘણું ખાતું કાંમ કરેછ એવું તું નથી લાગતું?” બીજાએ કહ્યું, “તું કંહણે તે રાસ્તેછે, પણ મને સમજન નથી પડતી કે તેની ને એમ કરવાનો સબબ શુંછે; વરી મારા વી-

“જાનું” ખાધા પછે, હુંગે ગલબો કરવાથી હું એક કોચ ઉપર અરગાયો” (સફ ૭૩)

એક દીવસે બપોરે જાનું ખાધા પછે મારી આરત નાહાવા ગઈ ત્યારે મારી ઉપર હુંગે ગલબો કરવાથી હું એક કોચ ઉપર જરા અરગાયો. મારી બઘરીની બે ખીદમતગાર ચાકરડીયા, જેઓ તે વખતે આરડામાં હાજર હતી, તેઓમાંની એક મારા માઠાં આગલ તથા બીજા મારા પગ આગલ બેસી પંખા નાંખવા લાગી કે ગરમી કમ થાય તથા માંખ મને ઈજા નહીં. તેઓએ વીચારીઠી કે હું ઊંઘાયલો હતો તેથી

ચારમાંબી નથી આવતું કે તે દરરોજ રાતના સાહાબજાને મુકી એખલી કાંહાં જતી હશે! પણ વલી સાહાબજા એ વાતથી શું અજનોજ હશે!” પેહલીએ જવાબ દીધો:—“અફસોસ! બચારો એ કાંહાંથી જાને? દરરોજ રાતના તે જે પાણી પીએછે તેમાં તેની એક જાતના પાલાનો રસ નાખેછે, કે જેથી તે આખી રાત એપીતો બેક્ષમ હુંગમાં પડેછેકે તેણીને ગમે તાંહ વગર ધાસ્તીએ બતકવાને બની આવેછે; અને જયારે દીવસ ઉ

ગવાનો વખત થાયછે ત્યારે તે આવીને કાંઈ એના નાખ આગલ ધરેછે જેના વાસથી એ જગજગત થાયછે.”

સાહેબ, તમે વીચાર કરો કે આએ સાંભલી હું કેવા હેરત પાંખીઆ હાવસ, અને મારાંમાં કેવા વીચારિએ ધર કીધું હશે; પણ જેબી ગુસ્સો મને ઉપજ્યો તે દાખી દઈ તથા જાને કાંઈ જાનતોજ નથી તેણે દખાડી એક બોલબી સાંભલ્યો નહીં હાથ તેમ તાલમેલ કરી હું ઊઠ્યો. રાણી હમોમ ખાનામાંથી પાછી ફરી અને અમે સાથે ખાનું ખાધું, અને તેનીએ જે પાણી મહને રોજ લેવાની તેવ હતી તે લાવી આપ્યું. પણ તે પીવાને બદલે, હું એક ઊંઘાડી બારી આગલ ગયો, અને તેણી જોય નહીં તેમ જરૂમાં તે

પાણી મેં ફેંકી દીધું; પછે તે ખાલું પાછું મેં રાણીનાં હાથમાં આપ્યું કે તેણીની ખાતરી થાય કે હું અંદરનું પાણી સઘલું પી ગયો.

હવે સુવાને ગયાં અને તરત હું બેસુધીમાં હોવશ એણે ધારી તે વગર દરકાર કરવે જઈ અને હું સાંભલું તેમ મોહિતેથી બોલી કે, “હુંગાયા કર, અને કદી ફરી ઊઠતો ના!” પછે તરતજ કપડાં પહેડી જતી રહી.

આએ શબ્દો બોલતાંજ શેહરાઝાડીએ પોહાર ફતેલો જોયો તેથી અચકી ગઈ.

દીનારઝાડીએ તેણીની બેઠેનની વાત ઘણીજ ખુશી સાથે સાંભલી હતી, અને શેહરીઆરે કાલા ટાપુનાં સાહુઝાડાની તવાફીખ એટલીતો કીમતી ગણી કે બાકીનું સાંભલવાની આરજ સાથે તે ઊઠ્યો.

પરોઢયાંની એક કલાક અગાઉ, દીનારઝાડી જાગી તેવીજ સુલતાનાને ઉઠાડવાને લુલી નહીં, અને બોલી, “ખ્યારી બેઠન, મેહરબાંની કરી કાલા ટાપુના સાહુઝાડાની વાત આગલ લખાવ.” એ ઉપરથી શેહરાઝાડીએ જાંહાંથી વાત અધુરી મુકી હતી તે ચાદ કરી આગલ બોલવું સહર કીધું:—

કાલા ટાપુના રાજાએ આગલ બોલવું સહર રાખી કહ્યું: જેવી મારી રાંણી બાહર નીકલી તેવાજ હું ઉઠ્યો, અને મારાં કપડાં પહેડી હાથમાં તરવાર ધરી તેની પછવાડે એટલો જરૂમાં ગયો કે તરતજ મને તેનીનાં પગજાંનો અવાજ સંભલાવા લાગ્યો; જે પછે હું આસ્તે આસ્તે ચાલવા લાગ્યો કે રખે તે પાછું ફરી

મને જોય. તેની કેટલાક દરવાજામાંથી પસાર થઈ કે જે તેનીનાં કાંઈક મંતર બનવાથી ઉગડી જતા; છેલે તેનીએ વારીનો દરવાજો ઊંઘાડ્યો અને તેમાં દાખલ થઈ હું તે દરવાજો આગલ ઉભો અને અંધારામાંથી જેમ દખઈ સકાતું તેમ તેની થું કરેછે તે જોવા લાગ્યો; તેણીને મેં એક આડીમાં દાખલ થતાં જોઈ કે જેની આસપાસ કાંતાની વાર કરી લોધાંમાં આવી હતી. ત્યાં હું બીજે રસ્તે ગયો અને વારની આઠમાં ઉભો રહી જોઉં તો તેની એક માંણસ સાથે ફરતી હતી.

ધ્યાન દઈ હું તેમની વાત સાંભલવા લાગ્યો; તેણીને તેણીના દીલદારને કહેતાં મેં સાંભલ્યું કે, “તુને મને મોરો ખ્યાર લારાપર નથી એવો

કપડો આપવો ઘટતો નથી. તું ને તેનું કારણ સારી પેઠે ખબર છે; અને જે હજુ સુધી પ્યારની ધ્યાનીએ મેં તને આપી છે તે ખસ નહીં હોયતો એથી ખીજી જીઆદા આપવાને હું પતીઆરજું. ખસ મને માતર તારા હોકમની ગરજ છે; તું મારામાં સકતી કેવી છે તેને સારી પેઠે ખૂબર છે. જે તારી મરજી હોયતો સુય ઉગવા આંગમજ. આએ મોહિતાં શેહરને તથા સાંમાં રોનકડાર મેહલને હું વેરાન જંગલ ખનાવી દઉં, અને તેમાં વરૂ, ગુવડ, અને ખલીલની વસ્તી કરી મુકું. જે તારો હોકમ હોયતો આએ સંગીન દીવાલના બધા પથર ઉડાવી માણસની વસતીથી દુર આવેલા કાકેસસ પર્વતની પેલી બાજુ લેઈ જઈ નાંખું; માતર તું હોકમ કર ને તરતજ તે હું અમલમાં લાગી.”

આએ બોલો રાણીના બોલી રહેતાં તેની અને તેણીનો આશક તે રસ્તાને છેડે આવી ખીજ રસ્તાપર જવાને ફરતાં મારી સાંજેથી ગયાં. હું મારી તરવાર કાઢી તૈયાર હતો અને તેનીના દીલદાર મારી બાજુએ હોવાથી મેં તેની ગરજન પર એક ગાહ કરી તેને જમીન દાસ્ત કીધો. મેં ધાર્યું કે તે મરણ પાંખીએ હશે તેથી તરતજ મારી આરતને જાહેર થવા વગર જહાંમાં પાછો ફર્યો, કે જેનીને મારા કાકાની બેટી હોવાને લીધે મેં જવા દીધી.

જે ગાહ મેં તેનીના આશકને રજા તે મોહતનોજ કાસદ હતો; પણ તેણીએ જાણીથી તેની જાંઘી ખચાવી રાખી. તેણીએ તેને જવતો તો રાખીએ પણ એવી રીતે કે તે મુવેલાંમાં કે જવતાંમાં ગણાઈ શકે નહીં. હું વારીમાં મેહલમાં જવા દાખલ થયા ત્યારે મેં મારી રાણીને મોહોતે વીલાપ કરતાં સાંભલી, અને તે જે રૂન કરતી હતી તે પરથી વીચાર કરતાં મેં જ્યું કે તેનીને જવવા દેવામાં મેં દાહપણ ખરચ્યું હતું, કારણ તેનીનાં હૃદયોને ગાહ મારી તરવાર કરતાં વધારે જેહરી હતો.

મારા આરડામાં દાખલ થતાંજ હું સુવાને ગયા, અને મારા હુશમનને તેની સીજએ પોંહોચાડયાથી હું વગર દલગીરી એ હુંગઈ ગયા. ખીજે દીવસે જ્યારે હું ઉઠ્યો ત્યારે મારી રાણીને મારી પાસે સુતેલી મેં જાઈ.

દીવસ ઉગવાથી સેહરાઝાડીને અહીંઆ ખતમ કરવું પડ્યું.

દીનારઝાડી બોલી “પ્રીય બેહન, તું વાત આગલ કરી શકતી નથી તેથી હું ઘણી દલગીરજું.” બેહન, તું મને જલદી ઉઠાડવી જાંઘતી હતી, તેથી એ તારો પોતાનોજ વાંક છે.” સેહરાઝાડીએ કહ્યું. દીનારઝાડી બોલી, “ફીકર નહીં કાલે હું એના બંદલો વાલી આપીસ, કારણ મારી ખાતરી છે કે સુલતાન પણ મારી માફક વાત સાંભલવાને અધીર ખની રહ્યો છે.”

દીનારઝાડી પોતાના બોલ પાલવાને ભૂલી નહીં. ઘણીજ સકારેથી તે સુલતાનાને ઉઠાડી બોલી, “પ્યારી બેહન જે તું ઊંચી ફરેગ

થઈ હોયતો ઉઠીને કાલા ટાપુના સાહાજાની વાત પુરી કર; હું ધાર્યું કે જે એ વાત જલડી પુરી નહીં થશે તો તે સાંભરવાની અધી-

રાધી હું મરી જશી.” સેહરાઝાડીએ જવાબ દીધો. “જે સુલતાનની રજા હોયતો હું તે તણે કહી સંભલાવીશ.” ને પછે તેણીએ વાત કરવા માંડી:—

કાલા ટાપુનો સાહાજાડો બોલ્યો, ‘મેં ઉઠતાં જ્યું તો મારી રાંણી મારી સાથે હતી; પણ હું તમોને કહેહી નથી શકતો કે તે ઊંઘાયલી હતી કે નહીં, કારણ હું તરતજ ઉઠી ચાલતો થયો. પછી મેં જમીને મારી દરબાર ભરી. દરબારમાંથી પાછો આવતાંજ રાંણી સોકનો પોશાક પેહેરી બાલ છુતા નાખી, (જેમાના કેટલાકતો ઉખડી ગયલા હતા), મારી આગલ આવી કેડવા લાગી, “હું તમો નામવર પાસ માગી લઉંછું કે મને આંખે હાલતમાં જોઈ ગભરાતાના. મારે આંખે બધી માહેતમ પોસી કરવાનું કારન આજે મને હમનાજ ઘણીજ કુખ દાયક તરણ ખબર મલવાયીછે.” મેં પુછ્યું, “અફસોસ! એવી તે શું ખબર આવીછે?” તેણીએ જવાબ દીધો, “એ તરણ કબજો મારી માતાનું સેજ માંદગી પછી થયલું જાહેત, મારા બાંદશાહી બાપનું લકાઈમાં મારયું જયું અને મારા ભાઈનાં મરાણ પામવાનીછે, કે જે તેના એક તંકડીપરથી પડી જવાથી નીપજયું હતું.”

તેનીની દલગીરીનું ખરું કારણ ધાંકવાને જે તેણીએ બાહાનું સોધી કાઢાડીયું તે જોઈ મને સંતોશ પેદા થયો, અને તેપરથી હું સ. મજબો કે તેનીના આસનાવને મેં મારી નાખ્યો એવું તે જાનતી નહીં હતી. મેં તેણીને કહ્યું, “બચારી બાનું તુને એ બાબે થપકો આપવાને બદલે હું તુંજ પર જે કુખ આવી પડયુંછે તેને માટે મારાં અંતકરણથી દુખીછું. એવી ખબરથી જ તુને આંખે હાલતમાં નહીં જાતે તો મારી અબજબીનો કાંઈ પાર રહેતે નહીં કારણ તુને આવાં ભયંકાર કુખ વીશે કાંઈ લાગતું નહીં

હતું. એવું હું સમજતે દીવો ખિંચીઆ કરતાં બે લાસક છુતથી તું રહ; એ આંસુ જે છે તે તારાં બોલાં દીલની સાબેતીછે. મને આશાછેકે જેમ વખત જશે તેમ તારી દલગીરી કોતમ થશે.”

એ પછી તેણી પોતાનાં એરડામાં ગઈ, જ્યાં એક વાંસુધી તેણીએ પોતાના સોક જારી રાખ્યા. જે મુદત પછી તેણીએ મારી પાસે મેહલની જગ્યાની હદમંજ એક મેહલ તાથવાની રજા માંગી કે જ્યાં તેણી પોતાની આખી છંદગી સોકમાં ગુજરે. ‘મેં તેણીને તેમ કરવાની રજા આપી જેથી તેણીએ એક રાણકદાર મેહલ તૈયાર કરાવીયો, અને તેમાં એક ઘણીજ કીમતી ઘોર બનાવી કે જે અહીંથી દેખાયછે; તેણીએ તેને **આંસુના મેહલ** એવું નામ આપ્યું. જ્યારે તે મેહલ પુરો થયો ત્યારે તેણી પોતાના આસનાવને, મારા તેને જખમી કરવા પછે જ્યાં રાખ્યો હતો ત્યાંથી તે મેહલમાં લઈ ગઈ. હરસાં કાંઈ દવા તેને તે આપતી હતી તેથી જીવતો રહ્યો હતો, જે દવા તેના **આંસુના મેહલનાં** આવ્યા પછી દરરોજ પોતે પોતાના હાથે લેઈ જઈ પાવા લાગી. તેણીની સઘલી જાડુંછે છતાં તે નાપેકારને તેણી સારો કરી સખી નહીં; તે ઉઠી કે ચાલી સકતો હતો નહીં, એટલુંજ નહીં પણ તે બોલી અથવા અસારતથી કાંઈ કહી પણ શકતો નહીં હતો; અને તે જીવતો હતો તેની માતર સાબેતી તેના એકી તકરે જોયા કરવામાંજ હતી. જોકે રાંણીને તેને જોયા કરવા તથા પોતાનાં મોનામાં જે બેવકુફી ભરેલા પ્યારના સખદે આવતા તે બોચરીઆ સીવાય બીજા કાંઈજ કાયદો નહીં હતો, તોપણ તે તેની દરરોજ બે બુલાકાત લેતી હતી કે જેમાં પોતાને જોહોતો વખત ગુજરતી. હું આંખે સઘલું સારી પેઠે જાનતો હતો પણ અનજનો હોઈ તેવું દેખાડતો.

રાણી આંતુનાં મેહલમાં શું કરતી હતી તે જનવાની ખાદેશ થવાથી એક દાહાડો કું ત્યાં ગયો; અને તેની મને જોય નહીં તેવી ખાદેશ પર ભરઈ તેનીના આશકને મેં તેણીને પૂછતાં સાંભલી:—“મારી દલગીરીની તુંને આ-એ હાલતમાં જોવાથી હવે રહેતી નથી; તુંને જે કુખ પૂછે થતું હશે તેની લાગનીથી કું પુરતી વાકેશગારેશું; ખારા જીવ એકે કું તુંને હમેસ યોલાહીજી તોખી તું મને કંઈ જવાખ કાંય દેતો નથી? તું એવીજ હાલતે કાહાં સુધી મુજો પડી રહેશે? માતર તું એક યોલ વતીક યોલ. અક્સો! જે મારી જીવગીના સઢથી મુખી વખત કું યુજાજી તે તારી આગલ માહિતમ કરવામાંછે. કું તારીથી જીડી રહી શકતી નથી, અને કુલ ફનીયાંની સાહનસાત સાથ સરખાવતાં તારી સાથે રહેવું કું વધારે પસંદ કરું.”

આએ યોલો, જે તે દયકાં ખાતી ખાતી આચરતી હતી તે સાંભલી મારેથી ધીરજ રાખી સકાઈ નહીં; તેથી જાહેર થઈ તેની આગલ જઈ મેં કહ્યું, “ખાતું, હવે તમારા શોકને ઘ-ણો વખત થયો; અને એ માહિતમ હવે તમારે પુરી કરવી જોઈએ કે જેથી આપણુ ખનેની નાલેસી થાયછે; અને તમે મારી તરફની તમારી એમ કરવાથી સઘલી ફરજ વીસરી જાઓ.” તેણીએ જવાબ દીધો, “સાહેબ, જે તમારામાં દયાને એક કતરો વતીક રહ્યો હોયતો કું ત-મારી પાસે માગી લેહીજી કે મારી વચે પડે ના. મને મારી દલગીરીમાં દાહાડા કાહાડવા દેઓ, કે જે વખતના જવાથી કદી આછી થનાર નથી.”

મારા તરફની તેની ફરજ શુદ્ધિ તે સમ-જવાથી સાંમખી જરે મેં તેણીની હત વધતી જોઈ તારે તેમ કરવું મુકી રઈ કું પાછો ફર્યો. તે પોતાના દીલધરની મુલાખાત દરરોજ લેતી

અને એ મીસાલે જે વર્ષ પ્રથમલ માહિતમ કર-વામાં તેણીએ કાહાડીયાં.

ફરી એક વેલા કું આંતુનાં મેહલમાં ગયા કે જે વખત રાણી પણ ત્યાંજ હતી. કું સંતાઈ રહ્યો અને તેણીને પોતાના આશકને આએ મીસાલે કહેતાં સાંભલ્યું; “તે છેલી મારી સાથે વાત કીધી તેને હવે ત્રણ વર્ષ થયાછે; મા-રા રડવા તથા માહિતમ કરવા છતાં તું કાંઈ જ-વાખ દેતો નથી. શું તે તારાં જે ખખરીપણાનું કે ધીકારનું કારણછે? અરે ધાર! શું એના મારાપરના સઘલા પ્યારને તે નારા કીધાછે? જે આંખ મારા તરફ પ્યારથી જોતી હતી અને જે મારે દર રોજનું શુખ હવું તે આંખ શું તુએ હમેશાની બંધ કરી? નહીં, નહીં, એ મારેથી માની શકાતું નથી. પણ મને તું જનાવ કે કીઆ તલેસમથી ફનીઆમાંના સર્વથી ઉમદા ગોહરને તારામાં તે સમાવી દીધુછે.”

મારે કણ્ણલ કરવું જોઈએ, સાહેબ, કે આએ યોલોથી મારો ગોસ્સો કું દાખી શક્યો નહીં; કારણ સાચું કહું તો જે સખસ પર રાણી પોતા-નો જન આપવા માંગતી તે, જેવો તમારા વી-ચારમાં આવતો હશે, તેઓ નહીં હતો. તે આએ મુલકના આગલા રહેવાસી માને એક ખદ સીકલ હખસી હતો. કું આએ રીતે તેની ન યોલતાં સાંભલી એલોતો. ગોસ્સામાં આવી ગયા હતા કે તરતજ ખાહેર નીકલી આવી તે ધારને મારી તરફથી કેહવા લાગ્યો, “અરે ધાર! તું આએ દેવને કાંય નથી ગલી જતી કે જે માણસ જાતને કમકમાત છુતે એલો ખદ શી-કલછે; અથવા તેથી એહતર તો એ છે કે તું એ નાપેકાર તથા એના પ્યારમાં પડેલી આરત ખને-ને તારાં જીતરમાં સમાવી દે?”

જેવો કું યોલી રહ્યો કે રાણી પેલા હખસી પાસે યેથી હતી ત્યાંથી એક દાકણની માફક

હઠી બોલી, “નાપેકાર! તુંજ મારાં સ-
થલા દુઃખનું કારણછે; એકું ના ધારતો કે તેથી
હું અનનની છું? જે હવે પુષ્કલ અખાડા
કીધા. તારાજ ઘાતકી હાથે આંખે મારા જીવના
હારને આવી દુઃખદાયક હાલતમાં લાવી ચુક્યોછે;
અને તારામાં હજુર દયા નથી કે એક નાસી-
પાસ થયલા પ્યારને તું અપમાન કરવાને ચુક-
તો નથી.” હું ગુસ્સાથી બોલ્યો, “ખચીત મેજ
એ નાપેકારને તેની લાયક સજાએ પોહ્યાંચાડી-
એછે, અને તેજ વખતે મારે તારા પાણુ તે-
વાજ હાલ કરવા જોઈતા હતા. જે તુંને તે વ-
ખતે જીવતી રાખી તેના હવે મને પસતાવો
થાયછે. મારાં બોલાંપણુને તો હવે પુરતો લાભ
લીધોછે.” એટલું બોલતાજ એ મારી તરવાર
ઉચ્ચકી અને તેનીને મારવાને ધસ્યો, પાણુ તે-
ણીએ મારી સાંત્રે ટીકીને જોયું અને મસકેરીમાં
હસી અને કહ્યું કે, “તમારો ગોસો નરમ પાડો.”
જે પછે તે કાંઈ બદબદી તે હું સમજ્યો નહીં;
બદબદી રહ્યાં પછી તે બોલી, “મારી જાદુઈના

જેરે હું હોકમ કરું છું કે તું અરધો સંજેમરમરનો
પથર અને અરધો માંજુસ થા.” તરતજ નામવર
સાહેબ જેવો તમો મને જોએછો તેવો હું બની
ગયો; અને હું હમના મુવેલાંમાં જીવતો છું અને
જીવતાંમાં મુઆં ખરોખર છું.

આટલું બોલી ઘાહાડો ઉગવાથી સેહરાઝાડીએ
બોલ્યું મોઝક કીધું.

તેથી દીનારઝાડી બોલી, “ખીચ બેઠન, હું
સુલતાનની બહુજ આભારી છું, કારણ એ નાં-
મવરની જેહરખાંનીથી તારી અજાણ્ય વાતોની
હું ગમત લેગી છું.”

સેહરાઝાડી—જે નામવર સુલતાન મને
કાલ મુધી જીવવા દેશેતો તે હજુ સાંભલ્યું નહીં
દેશે તેથી અજાણ્ય વાત હું કહી સંભલાવશ.

ખરે જોકે સેહરાઝાએ પોતાના મનમાં સેહ-
રાઝાડીને એક મહીનો જીવવા દેવાનો વીચાર
નહીં કીધો હતો તોખી તેણીને તે હમના કહી
મારી નહીં નાખવા દેત.

રાત પુરી થવા આવતાંજ દીનારઝાડી બોલી
હઠી, “બેઠન, જે હું તારી ભલમનશાહને ઘણો
લાભ નહીં લેતી હોગિતો જેહરખાંની કરી કારા
ઠાપુના સાહાઝાડાની વાત પુરી કર.” સેહરાઝા-
ડીએ પોતાની બેઠનના હાંકે મારવાથી હઠી
અને તેનીની ખાએશ પુરી કરવાને તૈયાર થઈ
નીચે મુજબ વાત સર કીધી:—

પેલો અરધો પથર અને અરધો માંજુસ રાજ

તે સુલતાન આગલ પોતાની વાત ચાંલુ રાખી
બોલ્યો:—આંખે નાપેકાર જાદુગરની કે જેણી
રાંણીના નામને એજ લગાડેછે, તે મને આવી હા-
લતમાં લાયા પછે આંખે દેવાનખાંમાં મને
લાવી અને તેણીની ખીજ જાદુઈના જોરથી તે-
ણીએ મારા આખાં સેહરનો નાશ કરી નાખ્યો.
તેણીએ ઘેરા, જાહેર મુકામો અને ખજાને
પાયામાલ કરી જે સરોવર તથા ઉજા મેકાન

તમે જાણો તે કરી ચુક્યું. જે ચાર જાતની માછલી તમે સરોવરમાં જાણો તે મારાં રાજની ચાર વરાણની રૈયત છે. સફેદ ચુસલમાં* છે; આતસને માન આપનારા ધરિનીઆ તે લાલ છે; ખલુ ખ્રીસ્તી છે; અને પીલી તે ચાહુડી છે. જે ચાર ટેકડી છે તે આજે રાજના આગલાં ચાર ટાપુઓ છે. જે આજે સઘલું એ જાડુગરનીથી સાંભળ્યું કે જેણીએ મારા કુખમાં વધારો કરવા મારી આગલ એ જાહેર કીધું. પણ એટલું જ કરી તે બેઠી નથી; મારા રાજનો નાશ કરવાથી તથા મને આજે હાલતે પોંદ્યાડવાથી તેનીના કેહર હજુર ગયો નથી, કારણ તે દરરોજ અતરે આવે છે અને મારી પીઠ ઉગાડી તેપર ચાખકના ૧૦૦ રૂટકા મારે છે કે જેથી હું લોહી લુવાન થાઉં છું. એ તેની કૃતતા પુરી થવા પછે ખકડાંનાં ખાલના જાડાં કપડાંથી મને ઘાંકે છે અને તે ઉપર આજે ઝવાહીરથી જડેલો જાલો નાખે છે; તે મને માન આપવા નહીં પણ મારી મસકેરી ખાતર છે.”

આજે વાત કરતાં તે જીવાંન સાહાજાદાથી પોતાના આંધું દાખી સકાયાં નહીં, અને મુલતાન પોતે પણ દલગીરીમાં એટલો ગરકાવ થયો હતો કે તેનાથી દીલાસાના એક સખુન પણ આચરી સકાયો નહીં. થોડા વખત પછે તે જીવાંન રાજ આસમાંન તરફ જઈ પોદ્યો, “કલ જગતને પેદા કરનાર સર્વ સકતીવાંન ખાપ, હું તારા હોકમને તાપે છું” અને મારા લેખમાં જે તારા હોકમથી થનાર હશે તેને આધીન થાઉં છું. જ્યારે તારી મરજી એમજ છે તો મારી પર પ-

* મહડમી મદીમાં મીસરના મુલતાને એવો ઘા-રો કાઢ્યો હતો કે તેના રાજમાના બધા ખ્રીસ્તી-આજે ખલુ પાગડી પેહડવી, અને યાદીઆએ પીલી, જેથી તેઓ ચુસલમાંનાથી છુતા પડતા કે ન-આ સફેદ પાગડી પેહડતા હતા.

ડતાં કુખ હું ધીરજ રાખી ખચુચ; પણ હું આશાથી ખાલી નથી કે તારી મેહરખાંનીથી મને મારી ધીરજનો ખદલો મલશે.”

મુલતાન જે બેકામ બની ગયો હતો તે આજે શબ્દથી જાગૃત થઈ એ કમનશીખ સાહાજાડને પુછવા લાગ્યો, “એ નાપેકાર જાડુગરની કાહાં જાય છે, તથા એનીના આસનાવ કાહાં છે તે મને જનાવ.” “મેહરખાંન શાહેખ,” તે સાહાજાડએ જવાબ દીધો, “જે તમાને પેહલે જ કહ્યું તે મુઆફક એનીના આસનાવને આણનાં મેહલમાં એક બે કીમતી ઘાર, કે જે એક ગુમખનના આકારની બનાવી છે, તેમા મેલેલા છે; એ આજે મેહલની જે ખાનુએ જાહોટ દરવાજા આજે આજે તેની સાહેબ. રાણી કાહાં રહે છે તેની મને ખબર નથી પણ દરરોજ સુરજ ઉગતાં જ તેણી મારી ઉપર પોતાના કેહર કાહડી તેને જવાને જાય છે. તે તેને વાસને જે આસડથી તેને હજુ મુધી તેણીએ ખચાવી-આ છે તે લેધને જાય છે, અને હમેસ તેના ઘા-હેલ થવા પછે તે તેણી ખાલતો નથી તેની ફરીઆદ ગુજરે છે.”

મુલતાન—સાહાજાડ, તાહારી પર પડતાં કુખનો ખદલો કદી પુરતો લેઈ શકનાર નથી! તારે વાસ્તે જેવું મને લાગે છે તેવું કાઢને લાગશે પણ નહીં. એવું અજબજેખ જેવું કુખ કાઢપર હજુ મુધી પડ્યું નહીં હશે; અને જેઓ તારી તવારીખ લખસે તેઓને ફુનીઆમાં જે સઘલી અજબજેખીઆ નોધાઈ છે તેથી સરસ અજબજેખી નોધવાની તક મલશે, માતર એક જ ચીજ ખાકી છે અને તે તારું વેર લેવામાં અને જેને તું પુરતો લાયક થી ચુકે છે; જે વેર લેવા માટે મારેથી જેબી બની શકશે તે કરવાને હું જુલીસ નહીં.

પછે સુલતાન અને રાજ વચે વાત ચાલું રહી જે અરસામાં સુલતાન તેને પોતે કોણ હતો તે જનાવ્યું, અને તેની કીલામાં દાખલ થવાની મતલબથી તે સાહાજકાને વાકેફ કીધો; તથા પોતે રાજ પર પડતાં કુખનું વેર લેવાની જે જોડવન કીધી હતી તે તેને કહી જનાવી. તેઓની મતલબ પાર પાડવાને જે થેડાવ કીધો હતો તે ઉપર બધે એકમત થયા પણ બીજા દીવસ સુધી તે અમલમાં લાવવાનું સુલતાની રાખ્યું. એ અવસરમાં રત ઘણી જવાથી સુલતાન જરા સુધ ગયો; પણ પેલા સાહાજકાએ તો આખી રાત વગર હુંગાવે કાઢાડી કારણ તેની ઉપર બકુલું જર થવા પછે તે કદી સુતો નહીં હતો.

પરોઢ્યાંમાંજ સુલતાન ઉઠ્યો, અને પોતાની નેમ પાર પાડવાની તૈયારી કરવા લાગ્યો. તેને પોતાનો ઉપરનો ઝોલો એક બાજુ સંતાડયો કે તેને તેથી અડચન થાય નહીં, અને પોતે આંતુનાં મેહલનાં ગયો. તેને તે મેહલમાં સફેદ મીનખતીઓથી મોઢીતી રોશની કીધેલી દીથી, અને ઢેકણિ ઢેકણિ ઘણાજ નકસીદાર સુનાના અતરદાનામાંથી દીલપસંદ વાસ આવવા લાગ્યો. જેવા તેને પેલા કાલા નાપેકારને બીછાંનાંમાં પડેલો જોયો કે તુરતજ પોતાની સમસેહર કાઢાડી તેના દીવસ પુરા કીધા. પછે તેના સરીરને કીલાના વાડામાં ગસડી લેઈ જઈ એક કુવામાં ફેંકી દીધો. જે પછે પોતે તે સીધીનાં બીછાંનાંમાં જઈ સુતો અને બાજુપર પોતાની તરવાર રાખી પોતાની જોડવાણ પુરી પાડવાના વીચારમાંજ પડી રહ્યો.

થોડોવારમાં રાંછી આવી. પેહલાં તો તે જે આરકામાં તેનીનો ખાવીંદ કાલા ટાપુનો રાજ હતો ત્યાં ગઈ, અને તેની પીઠ ઊંઘાડી કરી નહીં ખમી સખાય એવી ઘાતકી રીતે તેનાપર સો આબકના ફતકા લગાવીઆ. તે ગરીબ સાહાજકાએ પોતાના પોકારથી સારો મેહલ ગંજાવી ચુક્યો, અને બહુજ કાલાવાલા કરી તેનીની પાસે દયા ચાહી; પણ તે ઘાતકી આરત જ્યાં સુધી પોતાના રાખેતા મુજબના ફતકા પુરે, થયા નહીં ત્યાંસુધી થાંખી નહીં. તેની બોલી, “તું મારા આસનાવ પર વગર દયાથી ધરયા તેથી તારે મારેથી દયાની કદી આસા રાખવી નહીં.”

સેહરાઝાડીએ સુર્ય ઉગતાં દીઠો તેથી પોતે અચકી ઉભી.

દીનારઝાડી—અરે ખોદા! એ જાકુગરની તો કસધથીબી નપેતર હશે! પણ શું બેહન, તું વરી ચુગી રહી કે?

સેહરાઝાડી—પ્રીય બેહન મને એ વાત પુરી કરવા કરતાં વધુ કાંઈ જોઈતું નથી; પણ તુંને ખબરછે કે તેના સઘલો આધાર સુલતાન પરછે.

સેહરાઝાડી જેટલી વાત સાંભલી હતી તેપરથી તેનીને કતલ કરવાનો તેના વીચાર વધારે ફુર ગયો. તે મનસેજ બોલ્યો, “હું એનીને એ વાત પુરી થવા આગમજ મારી નથી નખાવનાર પછે તેને જે મહીના થાયતો શું મુજબોછે. કોઈબી વખતે મારો વચન પાર પાડવાનું મારા હાથમાં છે.”

નેહુ દીનારઝાડીએ વીચારીગે કે સુલતાંનાં ઉઠાડવાનો વખત થયો છે તેવીજ તે તેણીને હાંક મારી બોલી, “જે પછે **આંસુનાં મેહલમાં** શું થયું તે મને કહી સંભલાવશેનો, પ્યારી બેહેન, હું તારી બહુજ આભારી થવસ.” સેહ-રીઆરે પણ પોતાની ખુસી દીનારઝાડીને મલતી જણાવીઆથી સુલતાંનાંએ તે જીવાંન સાહા-ઝાહની વાત નીચે પરમાણુ કહેવા માંડી:—

સાહેબ, પેલી જાદુગરનીએ તેનીના વરને ચાખક વડે સો ફતકા મારવા પુરા કીધા બાદ તેની ઉપર બકરાંના બાલનો ઝબો નાખી તે ઉપર જપાહેરથી જડેલો દગલો પેહલાવીઆ. ત્યાર પછે તે **આંસુનાં મેહલમાં** ગઈ, અને દાખલ થતાંજ પોતાનું રૂદન સહર કીધું. અને જે બી-છાંનાંમાં હજી તેની પોતાનાં દીલદારને સમજતી હતી તે પાસે જઈ બોલવા લાગી, “મારા જેવા જીવસા સાથના પ્યારને હરખત કરવી એ કેવું ઘાતકી ક્રિમ છે! અરે, ઘાતકી સાહાઝાડા જ્યારે માફ ખરું વેર હું તારાપર લેગીછું ત્યારે તું મને થપકો આપે છે! પણ શું તારું કૃતાપાણું મારાં વેર કરતાં વધારે જખુન નથી? દગલબાજ, મારાં જીવ સમાન આસનાવની છંદગીપર તરાપ મારી શું તે મારી છંદગી બરબાદ નથી કીધી?” પછે સુલતાનને કહેવા લાગી, કે જેને હજી તે પેલો હબસીજ સમજતી હતી, “અફસોસ મારા સુર્ય, મારા જીવ, શું તું હમેસ યુગોજ પડી રહેસે? શું ત્યારે મને તું ચાહે છે એવા સખદ તારા પોતાને ગાહડે સમજ્યાં વગર મને મરવા દેવાનો

થેડાવ કીધો છે? મારા જીવ, હું તારી પાસે માંગી લેગીછું કે એક બોલબી મને કહે.” સુલતાંને જાને ઘણીજ હુંગમાંથી ઉઠ્યો હોય તેમ દખાડી તથા હબસીઆની કાંની બોલી, રાંણીને જવાબ દીધો, “ખુદા સીવાય કોઈ બીજામાં કવત અથવા સકતી નથી, કે જે પોતે સરવ સકતીવાંન છે.” પેલી જાદુગરનીનાં સપનાંમાં પણ તેને બોલતાં સાંભરવાનું નહીં હતું તે આએ રાજદાથી બહુજ ખુશીમાં આવી ગઈ. તેની પુછવા લાગી, “મારા પ્યારા ધની, હું થગાતીતો નથી? શું હું તુનેજ બોલતાં સાંભલતી નથી અને શું તું મારે માટેજ બોલતો નથી?”

સુલતાંન—કમનસીબ આરત, શું તું મારી સાથે વાત કરવાને લાયક છે?

રાંણી—અફસોસ તું મને આએ તરેહનો થપકો શા માટે આપે છે?

સુલતાંન—તારા ખાવીદને તારાં અપમાન કરવાથી તથા તેની ઉપર કસર્દની માફક જીલમ પાડવાથી તે જે જીમખરા મારી રૂદન અને જારી કરે છે તેથી મને રાત અને દીવસ હુંગ આવતી નથી. જો તે તેને જાકુદથી મોકલો કીધો હોતો તો હું કેદારનો સારો થતો અને મારી જખાં ઉપરી હોતો. મારાં યુગાં પડી રહેવાનું કારણ જે વીશે તું હમેસ ફરીઆદ કરે છે તે એ જ છે.

રાંણી—ફીકર નહી, તારો ગોસો નરમ પાડવા હું તારો હોકમ બજાવવાને તૈયાર છું. શું તારી ખુસી તેને જાકુદથી છુટો કરવાની છે?

સુલતાન—હા, તેનું છુતાપણું બખસવાને વગર વીલને જ કે તેના જનીનાં પોકાર સાંભલવાથી હું છુતો થાઉં.

તે જાડુગરની તરતજ **આંસુનાં મેહલમાંથી** જતી રહી. તેણીએ પાંણીનું એક પ્યાલું લીધું, અને તે ઉપર કાંઈક ભણતર ભણી કે જેથી તે પાંણી આતસ પર હોય તેમ ઉકલવા લાગું. તે લેઈ તે પછે પેલાં દીવાનખાનાંમાં ગઈ અને પોતાનાં જુવાન ખાવીંદ પાસે જઈ તેની ઉપર તે પાંણી ફેંકી બોલી, “જે તે સર્વ સકતીવાન બાપે તુંને જેવો છેજ તેવો બનાવ્યો હોય, ચાતો તેનાં કોઈ તરે તું આવ્યા હોયતો જેમછે તેમના તેમજ રહેજે. પણ જે એવી હાલતે તું મારી જાડુઘના નેરે આવી પડ્યો હોયતો તારો ખુદરતી આકાર પાછો લે, અને આગલ હતો તેવો બની જા.”

આએ સજ્જા તેનીનાં મુખમાંથી નીકળી રહ્યા નહોં કે તરતજ પોતાને તે સાહાગ્રાહ્યે છુતો થયેલાં જોયાથી ઉઠી ઉભા થયો અને તે ખુદનાં શુકર ગુજરવા લાગેા. પછે પેલી જાડુગરનીએ તેને કહ્યું, “આએ મેહલમાંથી અતર ઘડી તું જતો રેહ, અને તારો જીવ પ્યારો હોયતો ફરી એ જગ્યા પર ફતકતો નાં.” તે જુવાન રાજ જીવલમાં તરે આવી જવાથી એક સજ્જા પણ આચરીઆ વગર તે જાડુગરની પાસથી જતો રહ્યો, અને સુલતાને જે કાંમ આવી ફતેહમંદ રીતે આરંભ્યું હતું તે પાર પડે તેની આશામાં વાર જેતો એક દુર જગ્યાપર જઈ ઉભો. એ અવસરમાં રાંણી **આંસુનાં મેહલમાં** પાછી ફરી, અને હજી સુલતાનને હબસીજ સમજી બોલી, “પ્યારા આશનાવ, તારો હોકમ જે બળ લાવીએછે, હવે તુંને તંદરોસ્તી તથા મુખ મલવામાં કાંઈ અડચણ નડનાર નથી.”

સુલતાન સીધીનીજ કાંની બોલી ફેહસ લાગેા.

“તે જે હમના કીધુછે તે કાંઈ મને સારો થવાને પુરતું નથી, તેતો હજી સઘલી ખરાબીના થોડો ભાગજ મુધારયો; પણ તુંને તે જડમેખથી ઉખેડી નાખવી જોઈએ.”

રાંણી—મારા મનગ્રાહન હબસી, જડમેખથી શું ઉખેડી નાખવાની તારી ધારનાછે?

સુલતાન—એખખર આરત, તુંને મેટલી સમજ પડતી નથી કે મારી ફેહવાની નતલખ જે શેહર અને તેનાં રેહવાસીઓ તથા પેલાં ચાર ટાપુઓ જેના તે તારી જાડુધથી નાશ કીધો તેને વાસ્તે છે. સરોવરની માંછલીઓ દર રોજ રાત્રે તેમના માંથાં પાંણી બાહર કાઢાડી મારા પર વેર લેવાને પોકાર અને ફરીયાદ ગુજારેછે. મારાં સારાં ન થવાનું એતો સઉથી મુખ્ય કારનછે. દોડ જલડી જઈ સઘલું તેની અંગલી હાલતે પોહાચાડી આવ કે પછે હું મારો હાથ તુંને આપીશ જે પકડી તું મને ઉઠાડજે.

તે જાડુગરની આએ બાલ સાંભલી સીધીના સારાં થવાની આસા આવવાથી એકદમ ખુશીમાં આવી જઈ બોલવા લાગી, “મારાં હયાં, મારા જીવ! તું હમના સારો થશે, કારણ મને તારો હોકમ બળવાને કાંઈ વીલમ લાગનાર નથી.” એમ કહી તે તરતજ જતી રહી; અને સરોવરને કીનારે આવી પોતાના હાથમાં થોડું પાંણી લેઈ, તે સરોવર પર ફેંકી—

સેહરાગ્રાહીને તેટલાંમાં મુયેના દરશન થવાથી તે મુગી રહી ગઈ.

દીનારગ્રાહી—એહન, ચાર કાલા ટાપુના સાહાગ્રાહીને છુટકો થયેલાં સાંભલી હું બહુજ ખુશી થઈ, અને એજ મીસાલે તે શેહર અને તેના રેહવાસી પોતાની હાલતે આવસે એજ મારા વીચારમાં આવેછે, પણ મહેને જાનવુ જોઈએકે પેલી જાડુગરનીનું શું થયું.

સુલતાનાં—તું જરા ધીરજ ધરસે અને

મારા ખાવીદ સુલતાનની રજા હેશિતો તેખી
તુને કાલે જણાસે.

હમેસ માફક સુલતાન પોતાનાં મનમાંજ રજા
આપી, ઉઠી પોતાનાં કાંમમાં મસગુલ થયો.

હમેસના વખતે દીનારઝાડીએ સુલતાનને
ઉઠાડી. “મેહરખાંન બેહન,” તેનીએ કહ્યું, “તા-
રી કપ્પલાત મુજબ પેલી જાડુગરનીનું શું થયું
તે કહી સંભલાવ.” જેપરથી મેહરાઝાડીએ આ-
એ પરમાંણિ બોલવા માંડ્યું:—તે જાડુગરનીએ
જેવું પાંણી છાંતી તે શરોવર અને માછલીએ
પર કાંઈ ભનતર કીધું કે તરતજ પેલું શેહર
પાછું આબાદ બની ગયું. તે માછલીએમાંથી
મુસલમીન, ખ્રીસ્તી, ઈરાણી તથા ઇથિયોપીયન મરદ,
એરત, તથા છોકરાં, પછી ગોલાંમ કે છુતાપણું
ભાગવનારાં, સઘલાં આગલ હતાં તેવાં પોતાનાં
ખુદરતી દખાવનાં બની ગયાં. દુકાનો અને ઘરો
તેના રેહવાસીથી તરત ભરાઈ ગયાં, કે જે લોકોને
જાડુઈમાં પડવા અગઉ જેવી સઘલી ચીજ દીસ્તી
હતી તેવી દીસવા લાગી. આપણાં સુલતાનનું
મોટું લસકર જે એક મોટા મેદાનમાં પડેલું
હતું તે પોતાને એક મોતી વસ્તીના ભારે દ-
મામવાલાં શેહરમાં ભેઈ અજબથ થવા લાગું.

પણ હવે પેલી જાડુગરનીનું શું થયું તે જાણ્યું
જેવો પેલીએ આએ અજબથ બેલ પુરો કીધો
કે તે દેવડી આંરુનાં મેહલમાં પાછી ગઈ.
દાખલ થતાંજ તે બોલી, “મારા ખ્યારા ખાવીદ
તારી તદરેસ્તી મલવા માટે તારી શાયે ખુશા-
લી કરવા હું આવી ઉભી છું. તેં જેખી હાકમ
કીધો તે મેં સઘલું ખજાનીઊંઠું; તેથી મેહરખાં-

ની કરી તારો હાથ મને આપી હવે ઉઠ. સુલ-
તાન હજી હબસીની કાનીજ બોલી કેહવા લાગો,
“તું મારી પાસે આવ.” તેણી તેની આગલ ગઈ.
સુલતાન કહ્યું, “તું હજી ખરોખર પાસે આવી
નથી તેથી હજી પાસે આવ.” તેનીએ તેમ
કીધું. તરતજ સુલતાન ઉઠ્યો અને તેનીનો હાથ
પકડી પોતાની તરવારનો અક જરબ એવોનો
જરૂમાં લગાવીએ કે તે કોણુએ તે પેલી જો-
ય તે આગમજ તેના બે તુકડા કરી નાખ્યા,
જેમાનો એક એક બાજુ તથા બીજો બીજો
બાજુ દુર ઉડી ગયા. એ કાંમ પુર થવા પછે
તેનું શરીર ત્યાંજ પડવા દેઈ આંરુનાં મેહ-
લમાંથી બાહર નીકળી સુલતાન કાલા ટાપુના
સાહાઝાડાની સોહાબમાં ગયો કે જે ઘણી અધી-
રાઈથી તેની વાર જોતો ઉભો હતો. તેને મ-
લતાંજ સુલતાન કોતી કરી પડી બોલ્યો, “શાહા-
ઝાડા, હવે તું ખુશાલ થા કે તને હવે ખીહ-
વાનું કાંઈ રહ્યું નથી. તારો દુશમન નાખુદ
થયોછે.”

તે જીવન સાહાઝાડાએ સુલતાનનો પુષકલ
ઉપકાર માન્યો જે ઉપરથી દીસ્તું હતું
કે તેના તે કેટલો આભારી હતો. તેને પોતાપર
થયલાં આભારમાં સુલતાનને લાંબી જીંડગી તથા
સુખના આશીરવાડ દીધા.

સુલતાન—જો તમે મારી સાથે મારાં રા-
જમાં આવવા નહીં આહ્વાતા હોવો, કે જે તમારી

" હવે તમે ખીલવાનું કામ રહ્યું નથી " (શ્રેષ્ઠ ૮૩.)

નજદીકજ આવ્યું છે. તે તમારી રાજધાનીમાંજ સહલા સંપન્ને તથા સુખ સાથે રહેજે. જો તમે મારી સાથે આવશો તે મારા રાજમાં તમોને પુરતો આવકાર દીધામાં આવશે અને તમારા પોતાનાજ ઘરમાં હોવો એટલું માન તથા આપ્ત તમોને આપવામાં કશુર રાખીશ નહીં.

શાહઝાદો—તમે નામદાર શાહ, કે જેને હું આ આભારી થયા છું, તે ત્યારે એવું સમજતા હશે કે તમે પોતે, પોતાની રાજધાની ની પાસેજ છો !

સુલતાન—હા, તેની મને ખબર છે, તરણ કે ચાર કલાકની મંજલથી તે દુર નથી.

શાહઝાદો—તમોને પાછું ફરતાં આપું એક વરષ લાગશે. મને સારી પેઠે ખબર છે કે તમે કોહાછો એટલા વખતમાં તમારા મુલકથી અતરે તમે આયા હતા. પણ ત્યારે માફ રાજને બહુ થી વેરાન થયું હતું; હવે તે બહુ નીકલી જવા પછે સઘલો ફેર ફાર થઈ ગયા છે; પણ એ બનાવથી હું તમે સાથે જવાને કાંઈ ના પાડતો નથી. જો કે તે મુસાફરી પૃથ્વીના સઉથી છેલ્લે પુણે હોય. તમેએ મારો છુતકારો કર્યો છે તેની સામેતી મારી છાંદગીના છેડા સુધી તમોને આપવાને હું તમારી સાથે જવાને તૈયાર છું, અને જે વારતે માફ રાજ કાંઈ પણ દલગીરી વગર છોડવાને હું આચકી ખાતાર નથી.

સુલતાને જરે સાંભલીઈ કે તે પોતાના રાજથી એતલો બધો દુર હતો તારે તે બહુજ અજાણ્ય થયો, અને એમ કેમ બને તેનો તેને ખ્યાલ પતીક આચો નહીં.

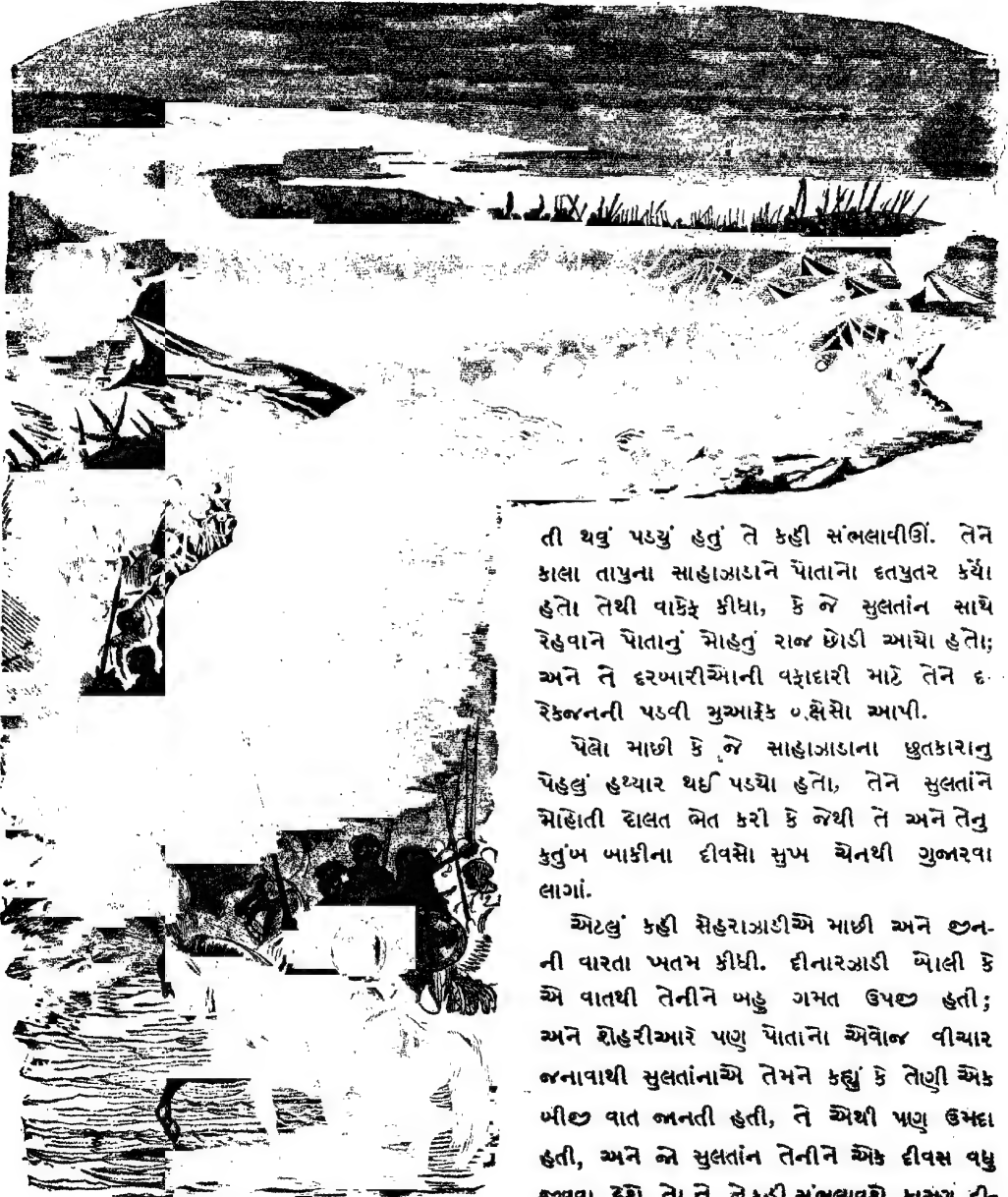
પણ તે કાલા ટાપુના જીવાન સાહાઝાદાએ એવીશો તેની પુરતી ખાતરી કરી આપી. તે પરથી સુલતાન બોલ્યો, “ફીકર નહીં; જે જે હનત મારાં દેશમાં પાછું ફરવાની મહને પહોં તેનો બહલો તમારો છુતકારો થવાથી તથા તમે

જેવા એક સાહાઝાદાને મારા દીકરા કરી લેવાથી પુરતો વલી જશે; કારણ જ્યારે તમે મારી સાથે જવાનું માન મને આપોછો ત્યારે મહને કાંઈ ફરજ ન હોવાથી હું તમોને એક મારાં ફરજ દાખલજ ગનીશ; અને હમનાથી તમેને મારા વારસ અને મારી પછે મારી ગાડીના માલિક હોવું છું.

તે રાજ અને સુલતાન બચેની વાતને છેડો બને જનાની બહુજ પ્યાર ભરી બગલ ગીરીથી આચો; જે પછે તે જીવાન શાહઝાદો પોતાની મુસાફરીની તૈયારી કરવામા ગુતાચો. એ તૈયારી તેની દરબાર અને રૈયતની ઘણી દલગીરી વચે તરણ અથવાડીઆમાં પુરી થઈ, કે જેએએ શાહાઝાદાના એક ઘણાજ નજદીકાના સગાને પોતાના રાજ દાખલ કબુલ રાખ્યો.

અતે સુલતાન તથા તે જીવાન સાહાઝાદાએ પોતાની કચ સહર કીધી. તેએ સાથે તે સાહાઝાદાના ખજનામાંથી સો ઉંઠો જવાહરથી ભરી લાઘલાં લીધાં અને સાથે ભપકાબન પોશાકમાં તથા હથ્યાર બંધ શો ખુબશુરત મરદો ઘોડા ઉપર પછવાડે રસ્તો કાપતા. તેએની મુસાફરી વગર અકચને જરી રહી; અને જ્યારે સુલતાન, કે જેને પોતાની ઘર હાજરી વીશે પોતાની રૈયતને વાકેફ કરવા તથા ત્યાં જે બનાવ બન્યો હતો તે જનાવાને આગલથી કાસહ રવાના કીધા હતા, તે પોતાની રાજધાની આગલ આવી પુગ્યો ત્યારે તેના મુખ્ય દરબારીએ તેની સનમુખ આવી ઉભા અને તેની ખાતરી કરી આપી કે તેની ઘર હાજરીમાં તેનાં રાજમાં કાંઈ પણ ફરફાર થએ ન હતો. રૈયતના પણ તોલે તોલાં બેગાં મધ્યાં અને ઘણાક દીવસ સુધી નાચ રંગ અને રામસની થઈ રહી.

બીજે દીવસે સુલતાને પોતાના દરબારીએને જે કારનથી પોતાની મરજ ઉપરાંત તેને ખા-

તી થવું પડ્યું હતું તે કહી સંભલાવીર્ગિ. તેને કાલા તાપુના સાહાજાડાને પોતાના દત્તપુત્ર કહેા હતો તેથી વાકેફ કીધા, કે જે સુલતાન સાથે રહેવાને પોતાનું મોહતું રાજ છોડી આચો હતો; અને તે દરબારીઓની વફાદારી માટે તેને દરેકજનની પડવી મુઆરફ વહેસો આપી.

પેલા માછી કે જે સાહાજાડાના છુતકારાનુ પેહલું હથ્યાર થઈ પડ્યો હતો, તેને સુલતાને મોહિતી દાલત બેત કરી કે જેથી તે અને તેનુ કુતુંબ બાકીના દીવસો સુખ એનથી ગુબરવા લાગાં.

એટલું કહી સેહરાજાડીએ માછી અને છનની વારતા ખતમ કીધી. દીનારજાડી બોલી કે એ વાતથી તેનીને બહુ ગમત ઉપજ હતી; અને શેહરીઆરે પણ પોતાના એવોજ વીચાર જનાવાથી સુલતાનાએ તેમને કહ્યું કે તેણી એક ખીજ વાત જાનતી હતી, તે એથી પણ ઉમદા હતી, અને જો સુલતાને તેનીને એક દીવસ વધુ જીવવા દશે તો તે તે કહી સંભલાવશે, કારણુ દી-

સુલતાને તથા તે જીવાને સાહાજાડાએ કુચ સહર કીવી. (અરે ૮૫૦)

તે રોજાન થઈ ચુકે હતા. સેહરીઆરને પણ
પાદ આવી કે તેને મુલતાંનાં એક મહીના
પણ દેવાનું ઠેકવીર્ગી હતું, તથા તે સાથે નવી

વાત પણ એટલીજ જાણ ઉતપન કરશે કે નહીં
તે જાનવાની ખાહેશ થવાથી તે ખીજ રાતે સાં-
ભલવાની આરબી રાખી તે ઉઠી ગયા.

આફેક દીનારઝાડી મુલતાંનાને
સી નહીં, અને તરતજ સેહરા-

ઝાડીએ વાત નીચે પરમાણુ કરવા માડી :—

૧૦ (જે રાજાના બેતા હતા) તથા બગદાદની પાંચ ઓરતોની હકીકત.

અલરશીદના વખતમાં બગ-
દાદ રહેતો હતો. તે પોતાની
જાનર જવાબને માટે વખનાયલો
સે તે રાખેતા મુજબ મજુરીને
તે લેઈ ઉભેલો હતો ત્યારે એક
રાત, કે જેનો એહરો એક મસલીનના
લો હતો, તેણે તેને અસારત કરી
કરન સહદામાં કહ્યું, “હેલકરી, તા-
ઈ મારી પછવાડે ચાલ.” તે મજુર
ખોલોથી ખુશી થઈ નહીં, પોતાની

એક એ એક અસ્ખી શપ્તકે જેનો અર્થ
ગાદીના વારસ થાયછે. એ મહમદ પેગમ-
થયલા અરબસ્થાનના રાજાઓનો આ-
વખતમાં એક બેતામ હતો.

પાંતી તરતજ માથાંપર ચુકી તે ઓરતની પછ-
વાડે ચાલતો થયા અને ખોલવા લાગો, “આજ-
નો રોજ મોખારકછે ! આજે મારાં નશીબે જોર
કીધુછે !”

થોડા વખતમાં તે ઓરત એક બધે દરવાજા
આગલ ઉભી રહી તે થોકવા લાગી. એક મો-
હટી દાહાડીવાલા શ્રીસ્તીએ દરવાજા ઉગાડ્યા.
તેનીએ કાંઈખી ખોલવા વગર તેના હાથમાં
થોડા પૈસા ચુક્યા; પણ તે શ્રીસ્તી આગમજથી
જાનતો હશે તેથી અંદર નહીં થોડા વખતમાં
ઉતર્યા વાઈન દારૂનો એક મોટો સીસો લેઈ
આયા. તે ઓરતે પેલા હેલકરીને તેપરથી કહ્યું,
“આજે સીસો લે અને તારી પાંતીમાં ચુક.”
તેને તે ચુકવા પછે તેણીએ તેને વલી તેણીની

“તે મજ્જુર અમીનાની પછવાડે ચાલવા લાગો.” (સરે ૮૯.)

પુકે જવા ફરમાવ્યું; અને જમ તેઓ ચાલવા
લાગ્યાં તેમ તેમ પેલા હેલકરી બાલનો ગયો.

“અરે આજનો દાહાડો કેવો ભાયમસાલીછે ! ખ-

ચીત આજે હું ખુશી અને અળખેબીમા
રકાવ રહીશ !”

તે ચોરત એક એવાવાલાની કુકાને

...પાણી...
 રા સોડો થઈ રહેવા પડે
 હું કારેયું અને ઘણાક બંદર કર્યો ; -
 બેહદ દોષત સાથે હું બગદાદ આવી પહોંતો, -
 વાગેન કરી હું તમને કંતાલો આપવા માંગતો
 નથી. તે માહા કૃપાલુ પરમેશ્વરે મને સહી સ-
 લાંમત ઘરે પુગાડ્યો તેની ખુશાલીમાં જે ઘણીક
 મસજીદોમાં બસેસો આપી, અને ગરીબોમાં દાન
 કર્યું ; પછે મારા દારતો અને સગાઓની સાથે
 મોજમજાહમાં હું રહેવા લાગો.

બે.
 પોતાના
 કર્યું :—

સીનખાદ ખલાશીની પાંચમી મુસ્તાફરા.

જે મોજમજાહમાં મારાં પાછાં ફરવા પછે
 હું પડ્યો હતો, તેને મારાપર ગુજરેલા સઘલા
 ગજબ અને કુખ ભુલાવી નાખ્યા, અને
 મારી દરયાની અંદર મુસાફરી કરવાની હોંશ
 પાછી તાજ કરી. હું ફરી એક વાર માલ મતા
 ખરોદ કરી, અને એક સારા બંદરે જવાને
 ઉપડ્યો ; આગે વેલા કોઈ નાણુદા ઉપર આધાર
 નહીં રાખી, મારા પોતાનાજ હોકમ તલે વાહાણુ
 રાખવાને એક વાહાણુ બંધાવી ત્યાર કરચું
 ત્યાંલગન હું તે બંદરેજ રહ્યો. વાહાણુ તૈયાર
 થતાંજ હું તે ઉપર મારા માલ સાથે ચઢ્યો ;
 અને મારો માલ વાહાણુમાં ભરવાને પુરતો ન
 થી જે જુદી જુદી જાતના ઘણાક વેપારી-

ઓ અને તેમનો માલ મારી સાથે લીધો.

સારો પવન નીકલતાંજ અંતરે લગર ઉડા-
 વ્યું, અને ઘણી લાંબી મુસાફરી પછે જે જગા-
 નું બંદર કરચું તે એક વેરાન ટાપુ હતું, જ્યાં
 અમને રાક પક્ષીનું એક ઘડું મળ્યું. એ આ-
 ગલ એક વાર જે વીસ્તારચું હતું તેવું જાહડું
 હતું. તેમાં એક નાહનુ રાક પક્ષી તરતજ ખા-
 હાર નીકલવાને લાયકનું થયેલું હતું, અને
 તેની ચાંચ ખાદર નીકલવા માડી હતી.

એટલેવેર આવી શેહરાઝાડી ચુપ થઈ ગઈ ;
 કારણુ સુર્યના કીરનો સુલતાનના મહેલમાં દાખલ
 થઈ ચુક્યાં હતાં ; પણ વલતે રોજ તેનીએ
 નીચે મુજબ પોતાની વાર્તા આગલ લખાવી :—

